

Poradnik projektowania

PRZESTRZENI
ZABAW
w Gdańsku

Gdański
Zarząd Dróg
i Zieleni

GDAŃSKI ZARZĄD DRÓG I ZIELENI
DZIAŁ ROZWOJU PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Tekst i koncepcja opracowania:
Angelika Muzolf

Współpraca:
Piotr Kozyra

Koordynacja:
Małgorzata Maroszek

Opracowanie graficzne:
Creart

Gdańsk 2019

Spis treści

WSTĘP

Zakres opracowania i metodyka	4
Znaczenie zabawy	4

PRZESTRZENIE ZABAW ORAZ GRUPY ICH UŻYTKOWNIKÓW

Formy placów zabaw	6
Kształtowanie różnych form przestrzeni zabaw	7
Grupy użytkowników przestrzeni zabaw	10

DOSTĘPNOŚĆ PRZESTRZENI ZABAW I INTEGRACJA GRUP UŻYTKOWNIKÓW

Dostępność przestrzeni zabaw	12
Integracja w przestrzeni zabaw	13
Układ przestrzeni zabaw sprzyjający integracji	14

LOKALIZACJA W PRZESTRZENI – WZAJEMNE ODDZIAŁYWANIE

Zasady ogólne	16
Kontekst przestrzenny	18
Kontekst społeczno-kulturowy	19
Strefy miasta i nakładki – przykłady elementów charakterystycznych	20

OFERTA PROGRAMOWA I ZABAWKI

Oferta programowa	22
Zabawki o nietypowych formach	23
Zabawki dedykowane dzieciom niepełnosprawnym	24

ELEMENTY MAŁEJ ARCHITEKTURY, OGRODZENIA I OŚWIECENIE PRZESTRZENI ZABAW

Elementy małej architektury	26
Ogrodzenia	28
Ogrodzenia – zalecenia dla poszczególnych stref	30
Oświetlenie	31

ZALECENIA MATERIAŁOWE DLA URZĄDZEŃ I NAWIERZCHNI

Urządzenia - zalecenia dla poszczególnych stref	32
Nawierzchnie	35

KOLORYSTYKA

Zasady doboru i komponowania kolorów	40
Zalecenia kolorystyczne dla poszczególnych stref	41

ZIELEŃ W PRZESTRZENIACH ZABAW

Podstawowe zasady projektowania zieleni w przestrzeniach zabaw	45
Zalecane formy zieleni	46

NATURALNE PLACE ZABAW

	48
--	----

WODA W PRZESTRZENIACH ZABAW

Woda do zabawy	50
--------------------------	----

BEZPIECZEŃSTWO W PRZESTRZENIACH ZABAW

Zasady bezpieczeństwa	52
Tablice regulaminowe i elementy informacyjne	53

ZALECENIA TECHNICZNE

Normy techniczne	55
Kontrole techniczne	55
Zalecenia techniczne dla ogrodzeń	56
Zalecenia techniczne dla urządzeń	57

ZAKOŃCZENIE	58
-----------------------	----

Wstęp

Każdy z nas, wykonując codzienne czynności, pojawia się w przestrzeni publicznej. Korzystamy z niej mniej lub bardziej świadomie, przy czym jakość tej przestrzeni decyduje o jakości naszego życia. Przestrzeń publiczna zaspakaja podstawowe potrzeby – umożliwia swobodne przechadzki, zaprasza każdego z nas do korzystania z dóbr wspólnych, aranżuje spotkanie z drugim człowiekiem, zachęca do odpoczynku na ławce w otoczeniu przyrody, pozwala cieszyć się codziennością. Przestrzeń publiczna oferuje również możliwość uprawiania różnych form aktywności, dostarcza rozrywkę i daje szansę na kontakt ze sportem, kulturą i sztuką. Często odbywa się to poprzez zabawę. Na potrzeby opracowania – przestrzeń publiczną, w której dominującą funkcją jest zabawa i rekreacja, określono pojęciem przestrzeni zabaw. Niniejszy poradnik powstał po to, aby ukazać mnogość ciekawych form przestrzeni zabaw, wskazać kierunki w tworzeniu tego typu przestrzeni w Gdańsku, przybliżyć podstawowe zasady projektowania tych przestrzeni tak, aby były one dostępne dla wszystkich,

bezpieczne, trwałe, atrakcyjne wizualnie i programowo oraz zintegrowane z otoczeniem. Opracowanie ma również za zadanie zainspirować do kreowania nowej jakości przestrzeni miejskiej. Jednym z jego celów jest zwiększenie świadomości znaczenia przestrzeni zabaw dla miasta i społeczności lokalnej oraz promowanie otwartości na współczesne rozwiązania projektowe. Ma ono stanowić wsparcie na etapie planowania, projektowania i tworzenia spójnego systemu przestrzeni publicznych.

Nie jest celem niniejszego poradnika określanie zakresu i granic aktywności, w jakich wyraża się zabawa. Może wyrażać się ona poprzez sport, naukę czy aktywność twórczą lub stanowić po prostu spotkanie grupy ludzi. Opracowanie dotyczy głównie nowo projektowanych przestrzeni zabaw w mieście, znajdzie jednak zastosowanie także w przypadku modernizacji placów zabaw już istniejących na terenie Gdańska.

Zakres opracowania i metodyka

Każdy rozdział niniejszego opracowania porusza osobne kwestie, jednakże są one ze sobą ściśle połączone, wzajemnie się uzupełniając. Umieszczone są w nich wskazania, zasady, dobre praktyki, przykłady lokalne, krajowe oraz realizacje z innych krajów. Miasto podzielono na obszary (załącznik nr 1), opierając się na cechach takich jak dominująca funkcja terenu, struktura krajobrazu czy położenie. Na bazie tego podziału powstała matryca (załącznik nr 2) mająca służyć pomocą w poznaniu specyficznych uwarunkowań kształtowania przestrzeni w danych strefach. Znajdują się tam wyłącznie zalecenia wynikające z charakterystyki danej strefy, nie zaś szczegółowe wytyczne, w związku z czym nie determinują konkretnych rozwiązań projektowych.

Znaczenie zabawy

Zabawa wyrażana w różnych formach ludzkiej aktywności, sprawiającej przyjemność jako stymulator rozwoju człowieka, ma nie mniejsze znaczenie niż nauka czy praca. Wspólna zabawa w przestrzeni publicznej wnosi dodatkową wartość w postaci kształtowania kontaktów społecznych w środowisku lokalnym [Dwornikiewicz K., 2010].

Korzystanie z przestrzeni zabaw

- pomaga rozwijać talenty i odkrywać swoje pasje
- ma wpływ na pracę receptorów – zdolności poznawcze, orientację w przestrzeni, miłe doznania zmysłowe
- generuje produkcję hormonów szczęścia czyli wywołuje radość
- może mieć działanie rehabilitacyjne
- przeciwdziała samotności i wykluczeniu
- powoduje usamodzielnianie się najmłodszych i przedłużanie okresu samodzielności u osób starszych
- ma wpływ na rozwój intelektualny i koncentrację, edukuje, uczy logicznego myślenia
- wpływa na rozwój fizyczny, w tym motorykę, koordynację, równowagę i siłę mięśni
- kształtuje wrażliwość, nie tylko wobec innych osób, ale również wrażliwość ekologiczną czy estetyczną
- wspomaga poczucie przynależności do miejsca oraz wzmacnia tożsamość społeczności lokalnej
- pozwala poznać siebie, swoje możliwości i granice, uczy cierpliwości i pokonywania trudności, wzmacnia wiarę we własne siły
- uczy rozpoznawania i określania ryzyka
- kształtuje naturę społeczną, sprzyja tworzeniu relacji między uczestnikami, uczy otwartości i współpracy
- wpływa na rozwój emocjonalny
- pozwala na rozwijanie kreatywności i poszerzanie wyobraźni
- wspomaga rozwój psychiczny, działa odprężająco i pozwala na rozładowanie napięć

Przestrzenie zabaw oraz grupy ich użytkowników.

Formy placów zabaw

Określenie „plac zabaw” przychodzi na myśl określoną formę, sugeruje, że jest ona wydzielona w przestrzeni i w pewien sposób zamknięta. Większe place zabaw są zazwyczaj wyodrębnione przestrzennie, co w wielu przypadkach ma swoje praktyczne uzasadnienie, jednak nie jest to jedyny słuszny i wart powielania wzorzec. Na funkcjonowanie placów zabaw wpływają w dużej mierze lokalne uwarunkowania wynikające chociażby z kontekstu miejsca i konkretnej lokalizacji. Powielanie typowego modelu placu zabaw

nie wynika zapewne z braku kreatywności, lecz raczej z wygody korzystania ze standardowej, łatwo dostępnej oferty producentów urządzeń zabawowych. Przełamanie utartych wzorów może pozornie kojarzyć się z obniżeniem poziomu bezpieczeństwa i poziomu kontroli, jednak stosowanie rozwiązań niestandardowych wnosi pierwiastek pobudzający rozwój i kreatywność dzieci. Należy więc szukać kompromisu pomiędzy rozsądkiem opiekunów a nieograniczoną pomysłowością dzieci.

ryc. 1
Konstrukcja do zabawy w Rezerwacie
Dzikich Dzieci w Lublinie

Kształtowanie różnych form przestrzeni zabaw

Pierwsze place zabaw to wydzielone niewielkie obszary, które miały zapewnić możliwość rekreacji fizycznej. Podstawowym wyposażeniem były urządzenia gimnastyczne, w tym drabinki, równoważnie oraz huśtawki. Ideą tworzenia pierwszych tego typu miejsc było zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom bawiącym się dotychczas bez opieki wokół domów i na ulicach. Początkowe formy były jednak bezpieczne tylko o tyle, że pozwalały na zebranie dzieci w jedno miejsce, co dawało możliwość łatwiejszego ich kontrolowania. Przez lata szukano form i wyposażenia dających optymalne warunki bezpieczeństwa i utrzymujących wysoki poziom atrakcyjności dla dzieci. Rynek producentów urządzeń spełniających te warunki stawał się coraz szerszy, a powtarzalne standardowe urządzenia zaczęły być wkrótce powielane w każdej przestrzeni dla dzieci [Czałczyńska-Podoalska M., 2010]. Polskim przykładem sprzeciwu wobec schematycznej formy placu zabaw był ogród jordanowski (pierwszy ogród powstał w 1888 roku w Krakowie), który stał się wzorcem dla ogrodów dziecięcych, przy czym idea ogrodu dotyczyła wszechstronnego rozwoju dzieci, nie tylko fizycznego, ale też psychofizycznego, emocjonalnego i intelektualnego [Kleszcz J., 2016].

Poza głównym nurtem pojawiały się także koncepcje odmienne. Już w latach 30. XX wieku owocem poszukiwań atrakcyjnych rozwiązań przestrzeni zabaw dla dzieci stała się koncepcja duńskiego architekta krajobrazu C.Th Sørensen, który zauważył, że największą fascynację dzieci budzi plac zabaw w etapie jego budowy. Sørensen zaprojektował przestrzeń, w której dzieci mogły swobodnie i samodzielnie kształtować otoczenie według swoich pomysłów. Adventure playgrounds, wcześniej określane jako junk playgrounds, składały się z materiałów mających służyć do kształtowania przestrzeni, a nie z gotowych urządzeń [Janik A., 2017].

Przygodowy plac zabaw to forma, która wykorzystuje różne materiały z odzysku. Brak tu zabawek z katalogów, za to można wykorzystywać stare opony, deski, dywaniki, puszki i mnóstwo innych przedmiotów codziennego użytku, nieoczywistych na placu zabaw. Głównym projektantem jest wyobraźnia użytkowników. Dzieci uczą się podejmować ryzyko, radzić sobie z nieoczekiwanym i wykorzystywać zasoby znajdujące się w ich zasięgu. Istnieją place, na których mają one do dyspozycji deski, liny, opony, a nawet narzędzia do pracy, takie jak młotki i gwoździe. Forma ta jest bardzo ciekawa, niemniej jednak wymaga zapewnienia ciągłego nadzoru i niekiedy drobnej pomocy technicznej ze strony opiekunów, angażując do zabawy dorosłych przebywających z dziećmi na placu zabaw, dotychczas raczej biernych obserwatorów¹.

W 2017 roku w Lublinie powstał Rezerwat Dzikich Dzieci – miejsce inspirowane przygodowymi placami zabaw, które funkcjonuje w okresie letnim. W przestrzeni zabawowej została wyznaczona strefa dla dzieci w wieku 7-15 lat. Ścisły Rezerwat objęty jest regulaminem, a uczestnictwo w zabawie wymaga wypełnienia przez opiekuna Karty Zgłoszenia Dziecka. Tuż przy nim znajduje się ogólnodostępna przestrzeń buforowa – dla dzieci poniżej 7 roku życia, gdzie powstała kuchnia błotna, elementy sensoryczne i ogródek majsterkowania. Oprócz narzędzi i materiałów do budowy domków, hamaków i statków, atrakcją był także prawdziwy autobus czy wrak starego samochodu. Projekt rozwija się dzięki wsparciu z Budżetu Obywatelskiego².

¹ Informacje na temat bezpieczeństwa na przygodowych placach zabaw można znaleźć na stronie <http://adventureplaygrounds.hampshire.edu/faq.html>

² Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronie www.ck.lublin.pl oraz na stronach internetowych związanych z Rezerwatem Dzikich Dzieci.

Cała przestrzeń Superkilen w Kopenhadze jest dobrym miejscem do zabawy, m.in. poprzez ciekawe wyposażenie, atrakcyjny układ i nawierzchnię. W przestrzeni rozmieszczono urządzenia zabawowe oraz elementy pochodzące z różnych krajów w nawiązaniu do multikulturowości dzielnicy miasta. Na zdjęciu japońska rzeźba ośmiornicy – zjeżdżalnia. ryc. 2

Ciekawą wariacją na temat przygodowych placów zabaw są coraz bardziej popularne konstrukcyjne place zabaw, stanowiące unowocześnioną, bezpieczniejszą wersję przygodowych placów zabaw. Przestrzeń konstrukcyjnego placu zabaw jest elastyczna i również umożliwia kształtowanie otoczenia, jednak w tym wypadku już za pomocą łatwych do przemontowania elementów służących zabawie. Można posłużyć się również elementami trwale zmontowanymi, ale możliwymi do przesuwania, układania, zawieszania, zdejmowania, zmiany kształtu czy łączenia, czyli dającymi możliwość budowania form zmieniających w czasie zabawy [Czałczyńska – Podolska M., 2010].

W nurcie opozycyjnym do tradycyjnych rozwiązań tworzone są ogrody dziecięce, nawiązujące do przygodowych placów zabaw oraz do ogródków szreberowskich³. Edukacyjne ogrody dziecięce oparte są często na jednym wiodącym temacie. Coraz bardziej znane są także place zabaw interaktywne czy sensoryczne, czyli takie, które składają się z wyposażenia stymulującego różne zmysły.

Ciekawym przykładem ogrodu dziecięcego jest realizacja z Franklin Park Conservatory (Columbus, Ohio). Wyposażony w wiele unikalnych elementów inspirowanych krajobrazem Ohio ogród dziecięcy wprowadza dzieci w świat przyrody, pomagając rodzicom i opiekunom w odnowieniu więzi z naturą. Polskim przykładem są poznańskie ogrody przedszkolne⁴ czy też warszawskie „Ogrody do zabawy”.

³ Ogrody działkowe, za których pomysłodawcę uznaje się Moritza Schrebera. Ogrody miały umożliwiać wypoczynek na co dzień. W późniejszych formach uwzględniano potrzebę zabawy i ćwiczeń [Kleszcz J., 2016].

⁴ Więcej na ten temat w poznańskim poradniku „Ogród przedszkolny” autorstwa projektantki Pracowni k. - A. Komorowskiej.

Autorskie koncepcje lat 60. i 70. XX wieku, pojawiające się głównie w Stanach Zjednoczonych, zaowocowały różnymi eksperymentalnymi i niebanalnymi formami przestrzeni zabaw. Zindywidualizowane projekty były dedykowane konkretnej lokalizacji - poprzez analizę występujących uwarunkowań stawały się jej interpretacją, próbą połączenia formy z otoczeniem.

Autorskie projekty realizowano także w Gdańsku. W latach 70., w ramach plastycznego zagospodarowania wnętrza między wielorodzinnymi budynkami z wielkiej płyty powstały m.in. place zabaw: Indiańska Wioska i Robinsonada, które składały się z niestandardowych urządzeń do kreatywnej zabawy.

Jedną z nowych praktyk było wprowadzanie elementów zabaw w miejsca do tego nieprzeznaczone, mało jak dotąd przyjazne użytkownikom lub niezauważane. Podejmowano także próby lokalizacji pojedynczych elementów zabawowych w różnych przestrzeniach miejskich, np. przy trasach pieszych. Pojedyncze urządzenia miały zaskakiwać i zapraszać do zabawy w nieoczekiwanym momencie, choćby na trasie ze szkoły czy w drodze na zakupy. Inną interpretacją było używanie w urządzeniach służących zabawie materiałów typowych dla tkanki miejskiej, takich jak beton czy stal. Rzeźbiarz i architekt Noguchi tworzył formy w organicznych kształtach spirali, które były nie tylko zabawkami, ale także rzeźbami [Czałczyńska – Podolska M., 2010].

Inspirującym przykładem kontynuowania oryginalnych koncepcji autorskich są realizacje amerykańskiej organizacji non-profit KaBOOM!, której ideą jest zmiana zaniedbanych, opustoszałych przestrzeni Stanów Zjednoczonych w miejsca do zabawy i integracji społecznej. Organizacja ta przełamuje podejście, w którym przestrzeń publiczna służąca rekreacji to tylko duży park czy też plac w mieście. Ważnym elementem przestrzeni publicznej jest także przystanek autobusowy, prowadzący do niego chodnik czy mały skwer między budynkami. Dzięki instalowaniu urządzeń zabawowych na przystanku, wrysowaniu gry w klasy w nawierzchnię chodnika czy urządzeniu miniścieżki zabawowo-edukacyjnej w niewielkim zaułku można skutecznie uatrakcyjnić przebywanie w przestrzeni miasta.

ryc. 3
Jeden z warszawskich Ogrodów do zabawy –
Pragórka. Miejsca zabaw i spotkań w formie
ogrodów były tworzone wspólnie z mieszkańcami.
Wszystkie elementy wykonane są z materiałów
naturalnych.

ryc. 4
4 Plac de les Glòries Catalanes w Poblenou
w Barcelonie, który wcześniej służył jako parking,
został pokryty malunkami gier i labiryntów. The
Poblenou Superblock to pilotażowy projekt, wdrożony
przez miasto po to, aby oddać pieszym, rowerzystom
i pojazdom transportu publicznego przestrzeń
dotychczas zajmowaną przez samochody. W ramach
programu powstały miejsca sprzyjające spotkaniom
mieszkańców, zagospodarowane tymczasowo małą
architekturą, nasadzeniami i elementami do zabawy.
Niektóre działania dały początek nowym placom
zabaw.

Grupy użytkowników przestrzeni zabaw

W Stanach Zjednoczonych place zabaw przybrały formę specyficznych przestrzeni publicznych przyciągających nie tylko dzieci, ale całe rodziny, w tym młodzież i dorosłych, co na naszym podwórku nie jest zbyt powszechne. Należy przypomnieć, że pierwsze przestrzenie zabaw były tworzone także z myślą o osobach dorosłych – w programie uwzględniano takie atrakcje jak kręgle czy inne gry zespołowe. Dzisiaj również wydaje się oczywiste, że miejsca przeznaczone dla dzieci powinny uwzględniać potrzeby ich opiekunów, zatem słusznym jest propagowanie łączenia w jednym miejscu grup osób różniących się pod względem społecznym, wiekowym czy też pod względem sprawności ruchowej bądź intelektualnej. Otwarty program powinien obejmować wszystkich potencjalnych użytkowników i być adresowany do całej społeczności.

Życie człowieka, w tym okres dzieciństwa, dzieli się na kilka etapów rozwojowych, a każdy z nich wyróżnia się specyficznymi cechami i potrzebami, sposobami komunikacji, rozwojem emocjonalnym i społecznym, intelektualnym oraz fizycznym. Psychologia rozwojowa, która zajmuje się zmianami w zachowaniu ludzi na wszystkich etapach życia, posiada już wiele klasyfikacji tych etapów. Według psychologa Tadeusza Nowackiego możemy wyróżnić:

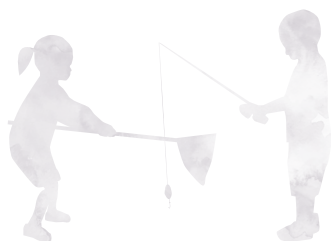
okres wczesnego dzieciństwa

Okres do 3 roku życia, w którym dzieci poznają siebie, swoje możliwości oraz otoczenie. W tym okresie zabawy najczęściej odbywają się w piaskownicy i mają charakter indywidualny. Warto znaleźć jednak inne atrakcje dla maluchów, jak np. ogródki dziecięce.

okres przedszkolny

Okres pomiędzy 3 a 6 rokiem życia, w którym dzieci są nieustannie ciekawe świata, głodne nauki i poznawania nowych rzeczy. Wymagane jest umożliwienie dzieciom angażowania wszystkich zmysłów (np. poprzez zabawy w różnego rodzaju labiryntach i prostych torach przeszkód lub poprzez zabawy zespołowe).

pierwszy okres szkolny

Okres pomiędzy 7 a 11 rokiem życia, w którym dzieci chcą rozwijać swoją wiedzę i aktywność. Bardzo istotny jest tu rozwój fizyczno-ruchowy (czemu służą m.in. urządzenia sprawnościowe, urządzenia pozwalające na wykonywanie doświadczeń np. wydobywanie dźwięku, gry zespołowe).

okres dorastania

Okres pomiędzy 12 a 16 rokiem życia, w którym dzieci i młodzież przeżywają trudny czas poszukiwań swojego miejsca w społeczeństwie. Tutaj program rekreacyjny może pomóc w rozładowaniu różnych napięć pojawiających się w tym okresie (np. poprzez korzystanie z tablic do rysowania, skateparku, gier zespołowych, ścianek wspinaczkowych) [Gajdek A., 2013].

W przestrzeni zabaw spotkać możemy także dorosłych opiekunów dzieci, w różnym wieku i o różnej sprawności, oraz starszą młodzież, która, jeżeli nie znajdzie dedykowanej dla siebie oferty programowej, korzysta w sposób nieuprawniony z urządzeń placu zabaw, nie znajdując większej przyjemności w siedzeniu na osiedlowej ławce. Należy pamiętać również o grupie seniorów, którzy w obecnych czasach stają się coraz bardziej aktywni. Aktualnie, gdy obserwuje się zjawisko starzenia się społeczeństwa, osobom starszym, przełamującym stereotyp seniora biernie obserwującego swoje wnuki, należałoby poświęcić więcej uwagi na etapie projektowania przestrzeni zabaw.

Kwestią pojawiającą się po przeprowadzeniu analizy uwarunkowań społecznych i potrzeb poszczególnych grup jest strefowanie przestrzeni zabaw. Należy wziąć pod uwagę, że dzieci do 5 roku życia powinny mieć wyizolowaną strefę zabaw - ze względów bezpieczeństwa. Gry zespołowe dla dzieci starszych w bezpośrednim sąsiedztwie trzylatków mogą stwarzać zagrożenie dla obu grup wiekowych. Układ strefowy i integracyjny wymaga zawsze indywidualnej analizy i zależy od rodzajów aktywności oraz docelowych grup wiekowych [Gajdek A., 2013].

Wydzielona strefa dla młodszych dzieci na placu zabaw w Parku Ciutadella, Barcelona. *ryc. 5*

Urządzenia w przestrzeniach zabaw dla młodzieży, osób dorosłych i starszych są bardzo różne, ale najczęściej wybieranymi elementami wyposażenia są urządzenia sportowe, które wpływają na kondycję i zdrowie korzystających z nich osób. Szeroka oferta urządzeń sportowych pozwala na dobranie ich pod kątem różnych stopni trudności ćwiczeń. Poza oczywistymi zaletami korzystania z takiego typu wyposażenia przestrzeni zabaw jak poprawa zdrowia czy sprawności fizycznej⁵.

Warto pamiętać, że tworzenie miejsc sprzyjających rozkwitowi życia towarzyskiego może stać się sposobem na

samotność, która dotyka czasem osoby starsze. Aktywna forma spędzania wolnego czasu wśród innych ludzi ma ostatecznie możliwość łagodzenia stresów, poprawy nastroju i przeciwdziałania depresji. Lokalizacja poszczególnych komponentów wyposażenia możliwie blisko siebie i uzupełnianie ich elementami małej architektury umożliwiającymi wspólny wypoczynek ułatwia kontakty międzyludzkie, zmniejszając izolację osób samotnych. Ważne jest przełamywanie nieodpowiadającego rzeczywistości stereotypu poszczególnych grup społecznych, zmiana świadomości i zapraszanie do czynnego korzystania z atrakcji przestrzeni osób w różnym wieku i o różnej sprawności.

⁵ Fińskie badanie z udziałem grupy 40 seniorów w wieku od 65 do 81 lat wykazało poprawę równowagi, szybkości i koordynacji wśród uczestników poprzez korzystanie z programu placów zabaw dla seniorów. Są to cechy, które mogą prowadzić do zachowania samodzielności osób starszych (dokładne wyniki badań w tekście *Exercising Senior Citizens' Balance and Motor Coordination*, autorzy: Pahtaja Visa, Hämmäläinen Pekka, Leppänen Tero, źródło: <http://motionwellnesssystems.homestead.com/MotionSystemStudy.pdf>).

Dostępność przestrzeni zabaw i integracja grup użytkowników

Dostępność przestrzeni zabaw

Kwestie związane z dostępnością przestrzeni zabaw poruszane są we wszystkich częściach opracowania, ponieważ powinny być one uwzględniane na etapie projektowania łącznie z innymi zasadami. Zagadnienie dostępności pojawia się zarówno w aspekcie układu przestrzeni zabaw, stosowanych urządzeń, rodzaju nawierzchni, kolorystyki, doboru roślin, jak i systemu informacyjnego. Istotne jest, aby każdą przestrzeń zabaw przystosowywać do korzystania z niej przez możliwie szerokie grono użytkowników, uwzględniając w szczególności osoby z ograniczoną sprawnością. Realizacja zasady dostępności powinna polegać przede wszystkim na unikaniu tworzenia barier oraz likwidowaniu barier istniejących. Rozumieć to należy nie tylko jako zastosowanie kilku urządzeń dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, zaprojektowanie pochylni o odpowiednich spadkach czy właściwych szerokości ślizgawek, ale również jako stosowanie innych narzędzi, takich jak np. wspomaganie orientacji przestrzennej czy wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i komfortu.

Przy wprowadzaniu różnych rozwiązań projektowych należy pamiętać, że powinny być one zróżnicowane i dostosowane do stopnia i rodzaju niepełnosprawności - inne rozwiązania są oczekiwane przez osoby z ograniczeniami ruchowymi, w tym poruszające się na wózkach, a inne powinny być kierowane do osób z zaburzeniami sensorycznymi. Angażowanie do zabawy osób z dysfunkcjami

psychicznymi, mogących postrzegać zniekształcony obraz rzeczywistości, wymaga stworzenia kameralnej przestrzeni z wyraźnie wydzielonymi granicami, zaaranżowanej w sposób dający jednak możliwość obserwowania innych bawiących się osób. Dostępność przestrzeni zabaw odnosi się zarówno do aktywnego, jak i biernego uczestnictwa w zabawie. Biernie uczestniczyć może być równie inspirujące, a dla niektórych osób jest jedyną możliwą formą udziału w zabawie.

Dla osób z zaburzeniami sensorycznymi, w zależności od rodzaju zaburzenia, duże znaczenie mają bodźce, które wpływają na orientację przestrzenną i poczucie bezpieczeństwa, takie jak kolory, zapach roślin, dźwięk, faktura elementów otaczających. W przypadku projektowania parków sensorycznych powinno się zapewnić odpowiednie warunki akustyczne i raczej odsuwać je od głośniejszych części terenu rekreacyjnego.

Integracja w przestrzeni zabaw

Separacja różnych grup społecznych czy wiekowych, będąca reliktem czasów, w których ludzie zostali podzieleni na dwa obozy: biernych i aktywnych, powinna ustąpić miejsca formom sprzyjającym integracji. Szansę na integrację różnych grup społecznych daje szerokie podejście do oferty programowej. Ciekawe zadania intelektualne i łamigłówki, ścieżki edukacyjne, ogrody i urządzenia sensoryczne mogą być przecież atrakcyjne dla każdego – niezależnie od wieku, sprawności fizycznej czy intelektualnej. Na polu do gry zespołowej czy w parku linowym mogą się dobrze bawić zarówno dzieci, jak i grupa dorosłych, którzy przyszli jako znajomi lub poznali się w trakcie wspólnej zabawy. To szerokie podejście daje możliwość korzystania z jednej przestrzeni przez różne grupy, a co za tym idzie, sprzyja społecznej integracji, w tym integracji międzypokoleniowej.

Należy brać pod uwagę potrzeby osób niepełnosprawnych na każdym etapie projektowania, rozpatrując różne zagadnienia związane z prawidłowym funkcjonowaniem szeroko dostępnych przestrzeni zabaw. Integracja to zagadnienie ważne nie tylko dla osób niepełnosprawnych, ale dla całej społeczności lokalnej w kontekście rozwoju kulturowego. Spotkanie dzieci i dorosłych o zróżnicowanej sprawności fizycznej czy intelektualnej uczy współpracy i odnajdywania w niej korzyści dla siebie i grupy, a także

umiejętności wykorzystywania swoich mocnych stron oraz przełamywania słabości, rozwija poczucie wartości i zdolność empatii. Izolacja i niewystarczająca asymilacja osób z niepełnosprawnościami wynika często nie z samego faktu upośledzenia, ale z braku możliwości integracji spowodowanej barierami fizycznymi i społecznymi. Zarówno jedne, jak i drugie bariery mogą rodzić się lub być przełamywane poprzez stosowane formy i układy przestrzeni publicznych, które w pewnym stopniu kształtują zwyczaje społeczne i zmieniają uwarunkowania kulturowe.

Przykładem przestrzeni integrującej jest Melis Stokepark w Hadze. Przestrzeń zabaw tworzy pierścień, którego ściany w formie szerokich pochylni wznoszą się i opadają. Rozwiązanie jest bardzo pomysłowe, ponieważ łączy w sobie wiele funkcji – pochylnie są atrakcyjną trasą pagórków dla osób na wózkach czy rowerach, a od zewnątrz ściany tworzą przestrzeń tymczasowych ekspozycji czy pewnego rodzaju ścianki wspinaczkowe, natomiast wewnątrz tworzy kameralną półotwartą przestrzeń, która daje poczucie bezpieczeństwa. Podobne rozwiązanie zastosowano na placu zabaw w Karlskronie, gdzie ciekawie ukształtowane podłoże może stanowić atrakcję także dla osób z ograniczoną sprawnością, w tym osób na wózkach.

Ukształtowane podłoże na placu zabaw w Karlskronie w Hoglands Park daje okazję do zabawy wszystkim użytkownikom. Obniżone progi umożliwiają wyjazd osobom na wózkach. ryc. 6

Układ przestrzeni zabaw sprzyjający integracji

Rozmieszczenie urządzeń zabawowych, przy uwzględnieniu innych uwarunkowań wynikających między innymi z ukształtowania terenu, istniejących i projektowanych form zieleni oraz specyfiki zagospodarowania, powinno być projektowane w taki sposób, aby kształtować relacje społeczne. Wskazane jest miksowanie urządzeń dla różnych grup wiekowych, przy czym należy je rozpraszać lub sytuować w kilku grupach. Ważne jest, aby przeanalizować rozmieszczenie urządzeń zabawowych pod kątem zachowania przyszłych uczestników względem siebie i możliwych konfliktów. Urządzenia dające możliwość korzystania z nich przez osoby z niepełnosprawnością fizyczną lub dedykowane osobom z niepełnosprawnością intelektualną nie mogą być oddzielane przestrzennie, wizualnie ani też w żaden inny sposób od reszty urządzeń stanowiących wyposażenie placu zabaw.

przede wszystkim potrzebami funkcjonalnymi (np. lokalizowanie urządzeń sensorycznych w bardziej zacisznym miejscu przestrzeni).

Układ placu zabaw powinien być jasny i czytelny. Projektując układ placu, należy brać pod uwagę strefy bezpieczeństwa. Ścieżki komunikacyjne powinny być na tyle szerokie, aby umożliwić swobodne wymijanie się osób, które, będąc w trakcie aktywności na przestrzeni zabaw, poruszają się szybciej i mniej uważnie niż na chodniku. Jednocześnie należy zapewnić możliwość poruszania się osobom z wózkami dziecięcymi i osobom z ograniczoną sprawnością, w tym poruszającym się na wózkach inwalidzkich. Minimalna szerokość ścieżek powinna wynosić 1,6 m, a dla głównego pieszego ciągu komunikacyjnego – 2 m.

Na większych przestrzeniach zabaw urządzenia i atrakcje powinny być zlokalizowane przy ciągach komunikacji tak, aby tworzyć pętlę ciągłego odradzania się aktywności, co prowadzi do nieprzerwanej kontynuacji zabawy [Czałczyńska-Podolska M., 2016]. Przy projektowaniu należy także stosować narzędzia kompozycji, takie jak osie widokowe czy dominanty. Dla urozmaicenia zaleca się łączenie cech uzupełniających się, jak np. otwarcie i domknięcie. Stosowanie tych narzędzi powinno być podyktowane

Rozstaw urządzeń należy planować zgodnie z Normami Polskimi z zakresu projektowania placów zabaw, pamiętając o zasadzie lokalizowania urządzeń w ruchu na obrzeżach przestrzeni. Huśtawki i inne urządzenia, które w trakcie użytkowania zwiększają swój zasięg przestrzenny, należy lokalizować tak, aby zablokować lub przynajmniej znacznie utrudnić przejście za nimi. Urządzenia powinny być sytuowane względem kierunku południowego w taki sposób, aby nie były narażone na mocne nagrzewanie się.

ścieżka edukacyjna/
ekspozycja sztuki/
tor przeszkód

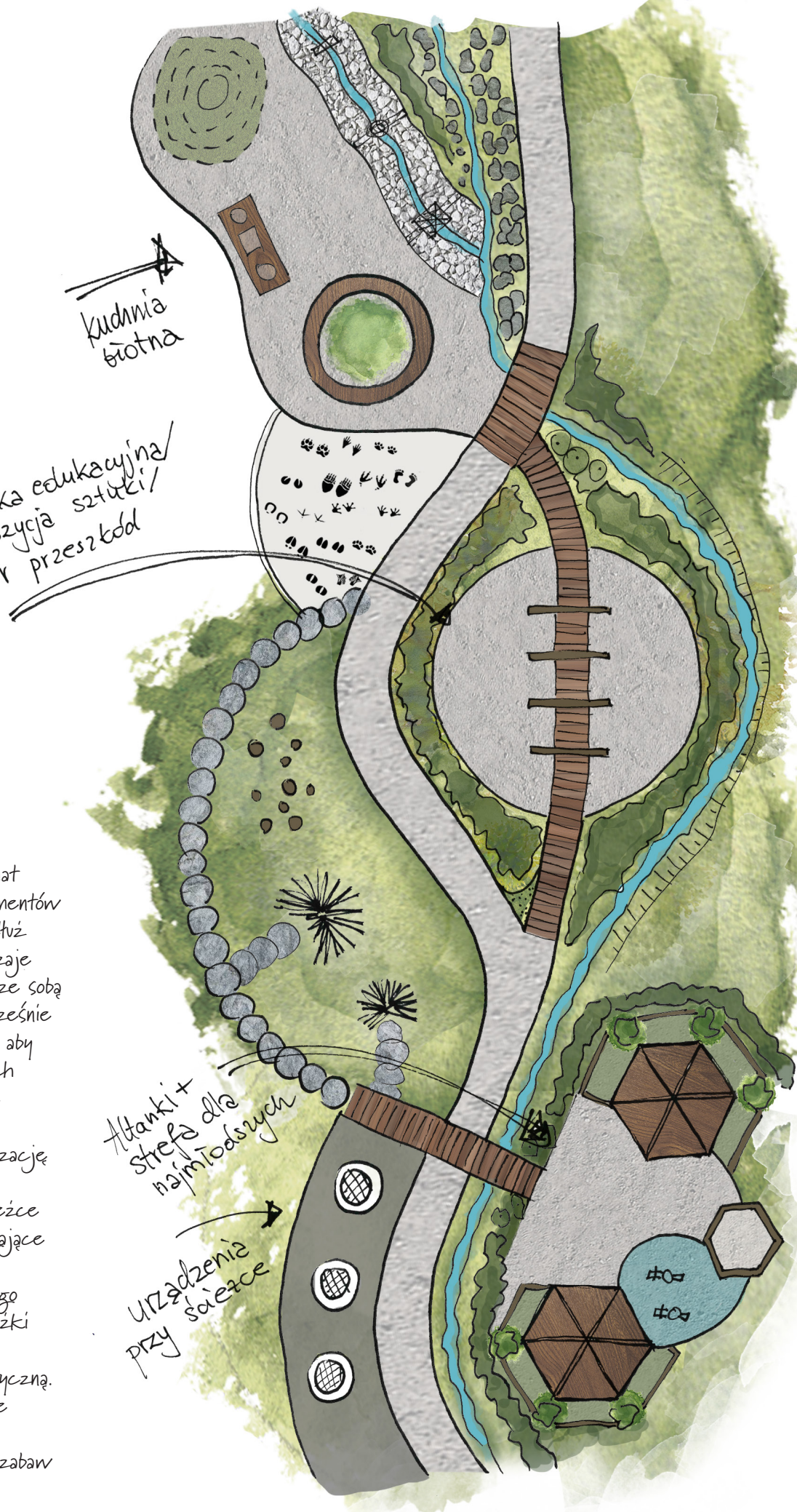
kuchnia
biotna

Altanki +
strefa dla
najmłodszych

urządzenia
przy
ścieżce

ryc. 7

Przykładowy schemat rozmieszczenia elementów rekreacyjnych wzdłuż ścieżki. Różne rodzaje aktywności zostały ze sobą połączone, a jednocześnie rozmieszczone tak, aby uniknąć potencjalnych kolizji. Przy strefie dla najmłodszych zaproponowano lokalizację miejsc spotkań dla opiekunów. Przy ścieżce znajdują się przylegające do niej strefy gier i zabaw. Od głównego ciągu prowadzą ścieżki w strefy naturalną i edukacyjno-artystyczną. Wykorzystano także obecność wody do stworzenia obszaru zabaw z wodą.

Lokalizacja w przestrzeni – wzajemne oddziaływanie

Zasady ogólne

Lokalizacja przestrzeni zabaw to kwestia zależna od wielu czynników, w tym także od projektowanej formy przestrzeni i przyjętego programu. Bywa też odwrotnie – to wybrana lokalizacja narzuca pewne rozwiązania projektowe. Proces planowania, projektowania i realizacji placu zabaw będzie przebiegał inaczej w zależności od tego, czy jego lokalizacja została narzucona odgórnie, czy też inwestor sam będzie decydował, gdzie umieści plac zabaw zaprojektowany w konkretnej formie. Zagadnienie to w każdym przypadku winno być rozpatrywane indywidualnie. Przestrzenie zabaw nabywają lokalnego charakteru dzięki swoim użytkownikom, niedostosowane funkcjonalnie i obce kulturowo przestrzenie zabaw mogą zostać odrzucone przez lokalną społeczność.

Przestrzenie zabaw mogą być częścią większych zespołów (np. parków miejskich) lub bardziej odrębną względem otoczenia strefą utworzoną np. w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej. Inaczej rozpatrywać należy uwarunkowania płynące z lokalizacji np. strefie parkowej, a inaczej podchodzić do przestrzeni zabaw tworzonej w osiedlu mieszkaniowym. W jednym i w drugim przypadku należy jednak odpowiednio wpisać się w otaczającą tkankę [Gajdek A., 2013].

Odzwierciedleniem tego, jak lokalizacja determinuje kwestie kształtowania przestrzeni, jest przyjęty podział Gdańska na strefy i matryca, która dla poszczególnych stref określa ogólne wytyczne do projektowania (załączniki 1 i 2).

Rozproszone elementy zabawowe, zlokalizowane niedaleko ścieżki pieszej, gdzie każde z urządzeń wraz z odpowiednią strefą otoczone jest rabatami z zakomponowaną zielenią.

ryc. 8

Przy wyborze lokalizacji należy dokonać rozpoznania struktury demograficznej w celu określenia grupy użytkowników, dominującej funkcji obszaru, rodzaju i intensywności występujących usług (szczególnie usług oświaty), typu zabudowy. Należy także przeanalizować dostępny dla mieszkańców program rekreacyjny – być może należy go uzupełnić, stworzyć siatkę powiązań, a być może stworzyć centralny „punkt ciężkości” osiedla lub dzielnicy. Ważne jest rozpoznanie tego, w jaki sposób dotychczas mieszkańcy spędzali czas wolny i czy w ogóle miało to miejsce w przestrzeni publicznej [Kosmala M., 2008].

Lokalizacja i wyposażenie przestrzeni zabaw powinny zostać zaplanowane przy udziale społeczności lokalnej. Partycypacja może przybierać różne formy w zależności od stopnia angażowania społeczności w podejmowane decyzje. Niższym stopniem są konsultacje, podczas których mieszkańcy wypowiadają się jako „doradcy”, a ich opinia pomaga w podjęciu ostatecznej decyzji. Może się to odbywać np. za pomocą ankiety internetowej czy wywiadu. Sposób powinien być dobrany do grupy osób partycypujących – gdy są nią np. seniorzy, należy uwzględnić, że część z nich nie wypowie się w danej sprawie, jeżeli będzie to możliwe tylko poprzez sieć internetową. W przypadku projektowania przestrzeni zaleca się jednak bezpośredni kontakt z zainteresowanymi.

Wyższym stopniem angażowania obywateli jest współdecydowanie. W przypadku projektów przestrzeni sprawdzić się może bezpośrednie włączenie mieszkańców w proces w formie warsztatów projektowych. Użytkownicy na tego typu warsztatach mają szansę wyrazić swoje pomysły, które specjaliści mogą przełożyć na projekt. Dzięki wspólnej pracy warsztatowej wzrasta także świadomość społeczności dotycząca dobrych i gorszych rozwiązań, ich realizacji oraz zagadnień praktycznych.

Optymalną lokalizacją lokalnych przestrzeni zabaw są tereny zieleni, w tym parki, położone w strefie dojścia pieszego od istniejącej zabudowy mieszkaniowej. Przystępując do wyboru lokalizacji, należy między innymi rozważyć kwestie:

MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA TERENU pod przestrzeń zabaw i jego zagospodarowania zgodnie z ustaleniami MPZP;

DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ terenu oraz dostępu do infrastruktury technicznej;

SĄSIEDZTWA I UCIAŹLIWOŚCI AKUSTYCZNEJ – bezpośrednio przy zabudowie mieszkaniowej należy unikać urządzeń generujących hałas, aby nie powodować uciążliwości dla mieszkańców. Nie znaczy to, że trzeba izolować przestrzeń zabaw od terenów mieszkaniowych, a jedynie zapewnić optymalną odległość oraz rozważyć dobór urządzenia. Działa to również w drugą stronę - przestrzeń zabaw, zwłaszcza z ofertą urządzeń sensorycznych, nie powinna być narażona na nadmierny hałas. W niektórych jednak przypadkach dźwięki miasta mogą sprzyjać funkcjonowaniu placu zabaw, podkreślając jego specyfikę (np. odgłosy portu w przestrzeni zabaw zlokalizowanej w strefie postoczniowej);

LOKALIZACJI WZGLĘDEM OBSZARÓW ZE WZMOŻONYM RUCHEM – w sąsiedztwie obiektów generujących wzmożony ruch ludzi, np. przy dzielnicowych centrach usługowych, z których korzystają mieszkańcy, tworzy się naturalna potrzeba korzystania z terenów rekreacyjnych, w tym przestrzeni zabaw. Planując lokalizację placu zabaw w takim miejscu, należy brać pod uwagę możliwość występowania ewentualnych kolizji ze strumieniami ruchu. W przypadku placów zabaw dla najmłodszych należy odpowiednio zabezpieczyć przestrzeń od strony ciągów komunikacyjnych.

Kontekst przestrzenny

Forma projektowanej przestrzeni powinna korespondować z krajobrazem otoczenia, w jaki się ją wpisuje. Może być ona wkomponowana na zasadzie dopasowania lub na zasadzie kontrastu. W jednym i w drugim przypadku inspiracji należy szukać w przestrzeni otaczającej. Osadzanie przestrzeni zabaw w kontekście miejskiego krajobrazu nie powinno jednak polegać na kopiowaniu otoczenia, ale na jego analizie i dopasowaniu wybranych, charakterystycznych wzorów za pomocą narzędzi projektowych. Szczególnie w strefach silnie zurbanizowanych występujące tam różne formy krajobrazu mogą determinować rozwiązania projektowe w zakresie układu i form przestrzeni zabaw oraz w zakresie użytych materiałów⁶.

Aby wpisać się w krajobraz, należy przeanalizować wszelkie występujące lokalnie uwarunkowania terenowe i przestrzenne. Jest to przede wszystkim występująca w danej lokalizacji i w jego otoczeniu roślinność oraz ukształtowanie terenu. Występujące lokalnie warunki można adaptować w stopniu zależnym od potrzeb. Mogą się one stać elementami kompozycji, tak jak w przypadku placu zabaw w Parku Żeromskiego w Krakowie, w którym wyeksponowano świat fauny i flory Łąk Nowohuckich, projektując urządzenia nawiązujące do elementów przyrody. Elementy ukształtowania terenu, występujące w miejscu planowanej lokalizacji przestrzeni zabaw, należy traktować jako materię, na której można stworzyć coś atrakcyjnego, mając na uwadze, że im więcej gór, pagórków, zboczy i zagłębień, tym lepsza zabawa (nie zapominając przy tym o zapewnieniu dostępności).

Wykorzystanie pagórków do lokalizacji urządzeń zabawowych – zjeżdżalni i ścianki wspinaczkowej – na placu zabaw przy osiedlu w Gdyni. ryc. 9

⁶ W kwestii wpisywania się w krajobraz za pomocą rozwiązań materiałowych wiodącymi są projektanci Aldo van Eyck czy Paul Friedberg. Ich realizacje bardzo obrazowo przedstawiają zagadnienie kontekstu przestrzennego. Ostatecznie nie wszystkie wpisują się w katalog dobrych praktyk, gdyż czasem używane materiały okazały się być mało przyjazne dla dzieci, a zbytnia jednolitość terenu zabaw i otoczenia bywa monotonna dla użytkowników. Przykłady realizacji to m.in. zintegrowana z otoczeniem przestrzeń zabaw przy Buchanan High School w Waszyngtonie czy plac zabaw przy osiedlu Jacob Riis Houses w Nowym Jorku według projektu Paula Friedberga [Gołąb M., 2014].

Kontekst społeczno-kulturowy

Poza podstawowymi analizami społecznymi, które pomogą wskazać potrzeby docelowych grup użytkowników, przestrzenie zabaw mogą nawiązywać do szerszego kontekstu miejsca. Wartością dodaną, wzmacniającą tożsamość przestrzeni, jest odwoływanie się do lokalnych, a nawet regionalnych cech charakterystycznych. Cechy te może stanowić przyjęty obyczaj, historia miejsca, charakterystyczna funkcja występująca obecnie lub w przeszłości i wiele innych elementów.

Na załączonej mapie Gdańska w podziale na strefy wprowadzono nakładki wskazujące przykładowe miejsca, w których warto nawiązywać do lokalnych uwarunkowań, projektując przestrzeń dla społeczności lokalnych. Granice obszarów wyznaczonych nakładkami są schematyczne, przed przystąpieniem do projektowania należy zdefiniować położenie placu zabaw w kontekście miejsca. Są to jednak wyłącznie wybrane przykłady służące jako inspiracja, a miejsc wykazujących wartość podkreślenia cechy charakterystyczne dla danej strefy jest więcej.

Najbardziej obrazowym przykładem, za pomocą którego można opisać nawiązywanie do kontekstu społeczno-kulturowego z wykorzystaniem przykładowej nakładki, jest nakładka oznaczona na mapie numerem 1 – obejmująca rejon dawnego lotniska na Zaspie. Tworząc przestrzeń zabaw na tym obszarze, należy uwzględnić elementy nawiązujące do dawnej funkcji terenu, podtrzymując tym samym pamięć o dawnym lotnisku istotnym w rozwoju miasta, a jednocześnie wprowadzając akcent podkreślający cechę wyjątkową obszaru.

Elementami nawiązującymi do cechy charakterystycznej miejsca może być na przykład ścieżka edukacyjna dotycząca historii obszaru, urządzenie zabawowe bądź inne elementy. Nawiązując do kontekstu miejsca, należy podkreślać cechy charakterystyczne w sposób wyważony, niezbędny dla odczytania kontekstu. Przesada może prowadzić do monotonii i ograniczyć atrakcyjność placu zabaw. Celem jest wyraźne, ale nie nadmierne wyartykułowanie cechy identyfikującej.

Elementem identyfikującym może być także instalacja lub rzeźba, która nie nawiązuje wprost do kontekstu, ale dopiero stanie się cechą charakterystyczną danego miejsca. Wartościowa byłaby tu współpraca z lokalnym środowiskiem artystycznym. Ciekawym zabiegiem jest wprowadzanie obiektów inspirowanych kulturą i sztuką. Obiekty takie nawiązują do znanych ogólnie lub w danym środowisku postaci czy legend, dzięki czemu bywają bardzo ciepło przyjmowane przez lokalną społeczność (szczególnie, gdy wprowadzana jest poprzez nie powiązań z daną lokalizacją).

Strefy miasta i nakładki – przykłady elementów charakterystycznych:

STREFY

STREFA NADWODNA – ścieżki, gry edukacyjne zwracające uwagę na znaczenie wody w mieście, sugerowane wodne place zabaw, szczególnie preferowane urządzenia wodne – źródła, zamglawiacze;

STREFA NADMORSKA – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do tematyki morskiej lub plac zabaw inspirowany tematyką morską;

STREFA POSTOCZNIOWA – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do historii miejsca, ścieżki edukacyjne lub plac zabaw inspirowany portem;

POZOSTAŁE STREFY – elementy szczególne mogą pojawić się na ich terenie w obszarach takich, jak np. dzielnice (szczególnie historyczne) czy główne ciągi komunikacyjne, stając się lokalną atrakcją. We Wrzeszczu Dolnym mogłyby to być np. elementy nawiązujące do „Błaszanego Bębenka”. Przy tworzeniu placu zabaw na placu Wybickiego niedostatecznie wykorzystano tę możliwość – wydaje się on być zarówno przestrzenią, jak i stylistycznie odseparowany od otoczenia.

NAKŁADKI

REJON PASA STARTOWEGO (NR 1) – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do historii miejsca, ścieżka edukacyjna, tabliczki informacyjne;

REJONY UCZELNI WYŻSZYCH (NR 2) – Uniwersytetu Gdańskiego i Politechniki Gdańskiej (nr 2a i 2b) – sugerowane ogrody doświadczalne, tworzenie ścieżek edukacyjnych, stref eksperymentalnych;

NOWY PORT (NR 3) – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do historii miejsca, ścieżka edukacyjna, tabliczki informacyjne;

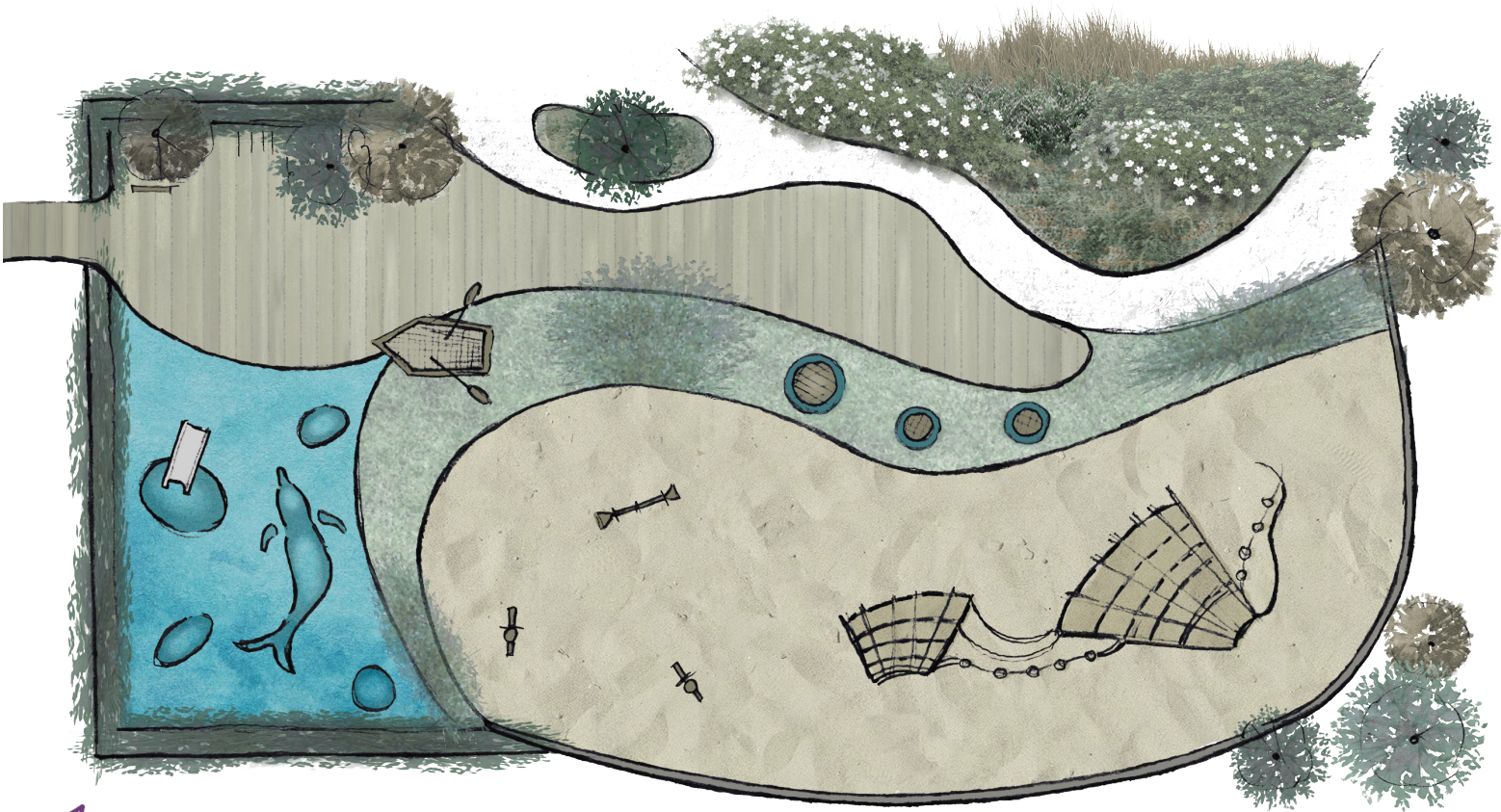
REJON PARKU POFORTECZNEGO HEVELIANUM (NR 4) – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do historii miejsca, sugerowane ogrody doświadczalne, tworzenie ścieżek edukacyjnych, stref eksperymentalnych;

OŁOWIANKA (NR 5) – obecna funkcja kulturalna wyparła ze świadomości społecznej pierwotną funkcję terenu – element identyfikujący w postaci urządzenia inspirowanego instrumentem muzycznym lub generującego dźwięk (częstotliwość i natężenie dźwięku nie może powodować nadmiernej uciążliwości w funkcjonowaniu terenu), aranżacja miejsca w formie scenografii;

WYSPA SPICHRZÓW (NR 6) – element identyfikujący w postaci urządzenia zabawowego nawiązującego do pierwotnej funkcji terenu, ścieżka edukacyjna, tabliczki informacyjne;

OPIŁY MOTŁAWY (NR 7) – poza spełnieniem wytycznych dla strefy nadwodnej zaleca się umieścić elementy identyfikujące w postaci np. ścieżki edukacyjnej pokazującej historyczną, militarną funkcję terenu;

OKOLICE REZERWATÓW PTASI RAJ I MEWIAŁACHA (NR 8A I 8B) oraz nieoznaczone nakładkami rejony stref wejściowych do Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego, stref buforowych i inne obszary cenne przyrodniczo – urządzenia i elementy nawiązujące do świata przyrody, ścieżki edukacyjne, aranżacja przestrzeni dająca możliwość obserwacji przyrody.

↑
ryc. 10

Przykładowy rzut placu zabaw w strefie nadmorskiej – za pomocą kolorystyki, materiałów i motywów wpisano się w kontekst krajobrazowy i kulturowy. Zaproponowano połączenie nawierzchni drenującej – strefa dojścia, nawierzchni syntetycznej – nawierzchnia bezpieczna pod zabawkami, trawnika – nawierzchnia bezpieczna i strefa buforowa, i piasku – nawierzchnia bezpieczna. Przewiduje się częściowe wydzielanie za pomocą ścian zieleni oraz wkomponowanie przestrzeni w otoczenie za pomocą swobodnie ukształtowanych niskich nasadzeń.

↙
ryc. 11

Muzyczny plac zabaw w bydgoskim parku Jana Kochanowskiego, w Dzielnicy Muzycznej, nieopodal Filharmonii Pomorskiej, Akademii Muzycznej i Państwowej Szkoły Muzycznej. Z urządzeń takich jak ksylofon, bębny czy tuby korzystają zarówno starsi, jak i młodszy odwiedzający park.

Oferta programowa i zabawki

Oferta programowa

Oferta programowa powinna spełniać potrzeby przyszłych użytkowników przestrzeni zabaw, przy czym powinna ona uwzględniać uwarunkowania lokalizacyjne. W miarę możliwości w ofercie powinny znaleźć się elementy pozwalające na różne formy aktywności (sportowe, kulturalne, edukacyjne itp.) oraz elementy sprzyjające wypoczynkowi. Warto, aby oferta uwzględniała różne pory roku, dzięki czemu możliwe będzie całoroczne użytkowanie terenu.

Planując wyposażenie, warto zwrócić uwagę na możliwość zastosowania elementów innych niż standardowe urządzenia zabawowe, takich jak np.:

ŚCIEŻKA ZDROWIA, przyrządy sportowe, przestrzeń do gier zespołowych, skatepark, pumptrack, tor dla rolkarzy, pajęczyny i urządzenia parku linowego, ścianki wspinaczkowe, tor przeszkód;

STREFA EKSPOZYCJI SZTUKI (np. galeria plenerowa), tablice do rysowania, elementy do budowania konstrukcji, układanki, instrumenty;

ŚCIEŻKA SENSORYCZNA, edukacyjna, historyczna, gry logiczne, towarzyskie, gry umieszczone w nawierzchni, urządzenia dydaktyczne, ogród doświadczeń (np. Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema w Krakowie);

OGRÓDEK DZIECIĘCY, ogród botaniczny, ścieżka ekologiczna, sensoryczna (np. ścieżka bosych stóp), urządzenia do zabawy z wodą, np. kuchnia błotna;

FORMY RZEźB, formy naturalne, bryły o nieokreślonej funkcji (opisane w części „Zabawki o nietypowych formach”);

MINIUŁAD DROGOWY z elementami inżynierii ruchu (znaki drogowe, przejścia dla pieszych itd.);

GÓRKI SANECZKOWE, miejsca przeznaczone do wykonania lokalnego sezonowego lodowiska, płytki zbiornik wodny/mini lodowisko, minisnow-park.

rnc. 12

Plac zabaw w Parku im. Stefana Żeromskiego w Krakowie i zabawki nawiązujące do świata przyrodniczego Łąk Nowohuckich.

Zabawki o nietypowych formach

Potencjalną zabawkę stanowi coś, na co można się wdrapać, po czym można się czołgać, z czego można się sturlać, przez co można przeskoczyć, za czym można się ukryć, z czego można budować... Niezależnie od tego, czy są to formy naturalne (np. gałęzie, kłody drewniane, różne formy roślinne) czy też wykonane sztucznie (np. rzeźby, instalacje, formy abstrakcyjne), mają one walor uniwersalności i charakter integrujący – mogą z nich korzystać różne grupy użytkowników.

Zabawki o formach abstrakcyjnych są atrakcyjne dla dzieci, ponieważ mogą być wykorzystane na różne sposoby, a reguły zabawy ustalają same dzieci. Na placu zabaw pożądane są właśnie takie elementy, które będą dokładnie tym, czym w danej chwili osoba bawiąca się je uczyni. Pomysłowość dzieci w tej mierze jest nieograniczona i należy dać im możliwość korzystania ze swojej naturalnej kreatywności. Także dorośli mogą zainspirować się otwartą formą zabawy, przełamując stereotypy.

Przykładem formy abstrakcyjnej jest kontrastująca z naturalnym otoczeniem instalacja Primary Structure zaprojektowana przez Jacoba Dahlgren. W tym przypadku mnogość kolorów jest zabiegiem estetycznym, który nabiera odpowiedniego wyrazu poprzez formę instalacji. Instalacja zlokalizowana została w Knislinge (Szwecja) w lesie tuż przy pałacu Wanas. We Wrocławiu na potrzeby programu „Wrocław – Wejście od podwórza” powstała podobna instalacja pod nazwą „Integrator”. Miała pełnić funkcję mebla miejskiego, ale sprzyjającego różnym aktywnościom. Może pełnić funkcję siłowni, placu zabaw czy miejskiej ławki [Chimczak P., 2016].

ryc. 13
„Szlak Alicji w zaczarowanym lesie” w Leśnym Ogrodzie Botanicznym Marszewo to ścieżka edukacyjna, na której przedstawiono gigantyczne rośliny i owady występujące w rejonie. Wchodzi się i wychodzi poprzez dziurki od klucza – z jednej strony przez dużą, z drugiej – małą, co nawiązuje do powieści „Alicja w Krainie Czarów”.

ryc. 14
Kolorowa instalacja „Spectral Self Container” w Malmö (autor: Matti Kallioinen), zlokalizowana nieopodal dworca centralnego, przyciąga wielu przechodniów. Rzeźba oblegana jest szczególnie przez dzieci, które wspinają się i prześlizgują przez kolorowe ogniwa.

ryc. 15
Tablica do rysowania i „domek” zlokalizowane w ogrodzie matematycznym w Krakowie

Abstrakcyjna forma na placu zabaw w Hoglands Park (Karlskrona). ryc. 16

Zabawki dedykowane dzieciom niepełnosprawnym

W przestrzeni miast pojawiają się place zabaw dla osób niepełnosprawnych, nazywane często integracyjnymi przestrzeniami zabaw. W miejscach tych umieszczane są specjalistyczne urządzenia, z których mogą korzystać osoby z niepełnosprawnościami, głównie osoby na wózkach inwalidzkich (czasami wyłącznie one). Niektóre tego typu przestrzenie na etapie użytkowania stają się zaprzeczeniem idei integracji - traktowane jako „miejsca specjalne” mogą odstraszać dzieci, zamiast zachęcać je do wspólnej zabawy. Bywa też, że surowy design tych zabawek przypomina urządzenie techniczne i nie kojarzy się z rekreacją.

Urządzenia dedykowane w sposób szczególny konkretnej grupie odbiorców, którym ograniczenia nie pozwalają korzystać z pełnej oferty przestrzeni zabaw, powinny

być dostępne i atrakcyjne dla wszystkich użytkowników. Zarówno urządzenia specjalistyczne, jak i przystosowane do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością mogą pełnić funkcję rehabilitacyjną. Samo stymulowanie rozwoju poprzez zabawy ruchowe, edukacyjne, sensoryczne i integrujące może stanowić swego rodzaju „terapię” zarówno fizyczną, jak i emocjonalną. Należy pamiętać, że urządzenia te nie mogą być odseparowane od reszty zabawek.

Istnieje bardzo szeroka lista urządzeń czy zabaw, z których ze swobodą mogą korzystać wszyscy uczestnicy przestrzeni zabawowej, np. urządzenia sensoryczne, różnego rodzaju ogródki (więcej na ten temat w rozdziale poświęconym zieleni), ścieżki edukacyjne, gry logiczne, aktywności kreatywne, takie jak rysowanie czy budowanie.

Poza urządzeniami specjalistycznymi, które są w całości dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, należy dążyć do przystosowania urządzeń standardowych, tak aby większość elementów przestrzeni była użytkowana przez możliwie szeroką grupę użytkowników. W tym celu należy przewidzieć działania takie jak:

DOSTOSOWYWANIE SIEDZISK URZĄDZEŃ, np. siedzisko typu bocianie gniazdo na huśtawce lub inne siedziska umożliwiające korzystanie z opiekunem,

WYBÓR URZĄDZEŃ O ODPOWIEDNIACH SZEROKOŚCIACH, np. szerokie zjeżdżalnie z możliwością uczestniczenia asystenta w zabawie,

WYBÓR URZĄDZEŃ BEZ PROGÓW lub sytuowanie ich w poziomie nawierzchni,

STOSOWANIE ELEMENTÓW WSPOMAGAJĄCYCH, takich jak uchwyt, poręcz, oparcie, balustrada czy podnóżki,

ZRÓŻNICOWANIE KOLORYSTYCZNE NIEKTÓRYCH ELEMENTÓW ZABAWEK, przy zachowaniu stosowanych kolorów wiodących,

SYTUOWANIE URZĄDZEŃ NA WYSOKOŚCI DOGODNEJ DLA OSÓB NA WÓZKU (dla dzieci ok. 50 cm), np. podwyższenie rabat i piaskownic,

ZAPEWNIENIE DOGODNYCH WARUNKÓW, np. wydzielenie kameralnej strefy dla ogrodu sensorycznego,

ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI KOMFORTOWEGO DOJŚCIA lub dojazdu na wózku, o odpowiedniej szerokości i zgodnie z wytycznymi z zakresu nawierzchni,

WYKORZYSTYWANIE ZABAWEK o nietypowych formach,

WYKORZYSTANIE NATURALNEGO UKSZTAŁTOWANIA TERENU lub przekształcenie terenu w sposób umożliwiający dostęp do atrakcji osobom niepełnosprawnym.

ryc. 17
Karuzela przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych na placu zabaw przy ul. Żeromskiego w Gdańsku.

ryc. 18
Plac zabaw WartoFajda w Poznaniu położony jest w Starym Korycie Warty w obniżeniu terenu. Obszar połączony jest z poziomem otoczenia za pomocą drewnianych ramp, które jednocześnie służą zabawie. Dzięki urządzeniom takim jak zabawki sensoryczne, domki rybackie, ścianki i elementy do wspinania czy pagórki, przestrzeń spełnia potrzeby różnych grup. Urządzenia montowane są na wysokości umożliwiającej korzystanie z nich przez osoby na wózkach.

Elementy małej architektury, ogrodzenia i oświetlenie przestrzeni zabaw

Elementy małej architektury

Przestrzeń zabaw powinna być wyposażona także w ławki oraz śmietniki. Liczba planowanych ławek i koszy na śmieci winna być odpowiednia do wielkości projektowanej przestrzeni i prognozowanych potrzeb. Ławki należy sytuować tak, aby osoby odpoczywające miały możliwość obserwacji osób aktywnie korzystających z przestrzeni zabaw. Ustawienie ławek winno sprzyjać kontaktom społecznym. Miejsca odpoczynku są niezbędne przy urządzeniach dla najmłodszych dzieci, osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych. Ławki i kosze na śmieci należy lokalizować w utwardzonych kieszonkach o nawierzchni przylegającego ciągu komunikacyjnego lub w granicach tego ciągu, uwzględniając minimalną szerokość w świetle przejścia – 2 m. Zaleca się wprowadzenie pasa o innej nawierzchni (np. kamiennej) między ścieżką a kieszonką, co ułatwi lokalizację ławki przez osoby z zaburzeniami wzroku. Kosz na śmieci należy lokalizować w odległości min. 2 m od ławki.

Należy także przewidzieć wyposażenie obsługujące osoby przyjeżdżające na teren indywidualnym środkiem transportu (np. rowerem, hulajnogą itp.), wprowadzając stojaki rowerowe oraz w przestrzeniach zlokalizowanych w pobliżu ciągów rowerowych – stację napraw.

W przypadku braku drzew na terenie zaleca się wprowadzanie zadaszeń, które w razie potrzeby schronią przed deszczem czy nadmiernym nasłonecznieniem. Zadaszoną formą może być np. altana lub wiata będąca jednocześnie miejscem spotkań. W altanach lub pod wiatami zaleca się ustawianie stołów z ławkami, przy czym należy przewidzieć możliwość podjazdu wózkiem. Obszary otwarte warto urozmaicać, tworząc kameralne przestrzenie przy użyciu zieleni, w tym zielonych ścian (pergole i trejaże).

Zaleca się stosowanie indywidualnych wzorów małej architektury, spójnych wizualnie z pozostałym wyposażeniem, szczególnie gdy przestrzeń zabaw zlokalizowana jest w pewnej izolacji od zabudowy i ulic lub gdy przyjęty układ i forma przestrzeni wymaga indywidualnych rozwiązań. Standaryzacja wprowadza ład w przestrzeni publicznej, jednak w celu wykreowania ciekawych, unikalnych przestrzeni warto zastosować rozwiązania niestandardowe.

W przypadku, gdy tworzenie elementów indywidualnych jest niezasadne, należy stosować standardowe wzory małej architektury, określone w szczegółowych wytycznych opracowanych dla konkretnej lokalizacji.

ryc. 19
Altana przy Wyższej Szkole
Bankowej w Gdańsku.

ryc. 20
Altana na placu zabaw
w Soho Factory
w Warszawie.

ryc. 21
Siedzisko wokół drzewa
i zieleni w Parku
Centralnym w Gdyni,
znajdujące się w środku
strefy siłowni na świeżym
powietrzu.

ryc. 22
Hamaki w zielonej
przestrzeni publicznej przy
ul. Moniuszki w dzielnicy
Strzyża, Gdańsk.

Ogrodzenia

Ogrodzenie ma służyć głównie ochronie najmłodszych użytkowników. Sprawdza się ono w przypadku lokalizacji placu zabaw w okolicy, w której występuje natężony ruch samochodowy lub rowerowy bądź dopuszczona jest duża prędkość pojazdów. Ogrodzenie uniemożliwia lub utrudnia również dostęp zwierzętom, które nie są pożądanymi gośćmi w przestrzeni dla małych dzieci, także ze względu na zanieczyszczenia, jakie mogą po sobie pozostawić. Wytyczenie granic sprzyja też poczuciu bezpieczeństwa dzieci oraz części osób z ograniczoną sprawnością. Nie należy jednak traktować ogrodzenia jako koniecznego komponentu placów zabaw, lecz uzależnić jego zastosowanie od warunków otoczenia. W przypadku, gdy plac zabaw zlokalizowany jest w środku parku, w okolicy znajduje się grodzony wybieg dla psów lub regulamin parku określa jasne zasady wyprowadzania zwierząt na smyczy, a w pobliżu nie przebiega żaden ciąg komunikacyjny o dużym natężeniu ruchu, nie ma uzasadnienia dla oddzielania placu zabaw od otoczenia.

Nawet wówczas, gdy uzasadnione jest wydzielenie terenu, ogrodzenie nie powinno stanowić całkowitej bariery wizualnej, za którą kryje się nieznane dziecku otoczenie. Ciekawe ogrodzenie może tworzyć ciągi widokowe, zamknięcia i otwarcia na krajobraz zewnętrzny. Zamiast pełnych ogrodzeń zaleca się stosowanie w miarę możliwości wygrodzień nieformalnych w postaci np. żywopłotów formowanych lub swobodnych bądź też wykorzystując elementy małej architektury, takie jak donice, pergole, trejaże, murki bądź panele obsadzone roślinnością. Wygrodzienia tego typu mogą stanowić faktyczną fizyczną barierę lub jedynie wyznaczyć wizualnie strefę funkcjonalną. Wytyczenie pewnych granic strefy przeznaczonej dla dzieci wewnątrz większej przestrzeni zabaw daje poczucie bezpieczeństwa zarówno opiekunom, jak i dzieciom. Ściany domykają przestrzeń, nadając jej tym samym bardziej przytulny charakter

i dając użytkownikom poczucie psychicznego komfortu. Ze względów bezpieczeństwa nie należy tworzyć mocno zakamuflowanych wnętrz, niewidocznych z zewnątrz, w których można się ukryć. Stosując wygrodzienia, należy unikać tworzenia syndromu zamkniętej klatki i tworzenia barier psychicznych utrudniających integrację wykorzystywaną w zabawie [Kosmala M., 2008].

W przypadku konieczności zastosowania ogrodzenia należy je dostosować do charakteru, układu i formy tworzonej przestrzeni zabaw, np. w przypadku placów zabaw projektowanych w oparciu o elementy drewniane zaleca się zastosowanie także drewnianego ogrodzenia, a gdy w przestrzeni pojawiają się naturalne głazy i kamienie, ogrodzenie może być wykonane z kamienia lub posiadać kamienną podmurówkę. Rekomendowana wysokość stosowanych ogrodzeń to 1 metr. W pobliżu wejścia zaleca się lokalizację ławek lub siedzisk [Kosmala M., 2008].

Należy założyć, że przestrzenie zabaw w terenach oznaczonych na mapie jako leśne i parkowe powinny funkcjonować bez ogrodzeń. Na pozostałych terenach kwestię grodzienia należy w każdym przypadku rozpatrywać indywidualnie, oceniając uwarunkowania zewnętrzne i potencjalne ryzyko.

Strefa wejścia powinna być podkreślona i czytelna zarówno dla dziecka, jak i dla dorosłego. Powinna się znajdować w takim miejscu, aby dziecko opuszczające plac zabaw nie było narażone na niebezpieczeństwa ruchu samochodowego czy rowerowego, natomiast dzieci wchodzące na plac zabaw nie powinny być narażone na kolizje z dziećmi korzystającymi już z urządzeń. Przy projektowaniu strefy wejściowej należy wziąć pod uwagę kierunek, z którego mogą podążać dzieci, oraz możliwe kolizje.

ryc. 23

Naturalny plac zabaw w Leśnym Ogrodzie Botanicznym Marszewo, który może stanowić inspirację dla stref: leśnej, podleśnej, parkowej czy nadwodnej, wygródzony jest częściowo od strony ciągu komunikacyjnego. Drewniane skrzynie z nasadzeniami tworzą ogródek zielony, pełniąc jednocześnie funkcję wygródkowania.

ryc. 24

Plac zabaw przy ul. Leśna Góra w Gdańsku jest odgródzony od stromej skarpy. Zlokalizowana w strefie leśnej przestrzeń zachowana jest w charakterze naturalnym – urządzenia, wygródkowanie i elementy uzupełniające wykonane są z drewna.

Ogrodzenia – zalecenia dla poszczególnych stref

ŚRÓDMIEŚCIE I STREFA HISTORYCZNA

W Śródmieściu i strefach historycznych zaleca się stosowanie ogrodzeń metalowych lub kompozytowych bądź też wykonanych z materiałów ceramicznych, w połączeniu z roślinnością. Dopuszcza się stosowanie materiałów naturalnych, np. kamienia. Elementy metalowe należy malować na kolor taki, jak stosowany dla elementów małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych). Zaleca się nawiązanie formą ogrodzenia do historycznych wzorów występujących w sąsiedztwie.

STREFA MIESZKANIOWA, NIEKTÓRE WYBRANE OSIEDLA MODERNISTYCZNE, STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI USŁUGOWEJ, STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI ROLNICZEJ

W powyższych strefach zaleca się stosowanie ogrodzeń wykonanych z materiałów naturalnych. Dopuszcza się zastosowanie metalu lub wykorzystanie paneli systemowych przy miejscowym obsadzeniu pnączami, np. bluszczem bądź hortensją. Elementy metalowe należy malować na kolor taki, jak stosowany dla elementów małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych). W uzasadnionych przypadkach możliwe jest zastosowanie jednego z kolorów występujących na placu zabaw, przy czym dotyczy to ogrodzeń wykonywanych według indywidualnego projektu.

STREFA PODLEŚNA I STREFA NADWODNA

W strefach podleśnej i nadwodnej ogrodzenia należy wykonywać z materiałów naturalnych, zalecane jest wykorzystywanie drewna. Wskazane jest również miejscowe obsadzenie ogrodzenia pnączami, np. bluszczem lub hortensją. Zaleca się zachowanie naturalnej kolorystyki stosowanych materiałów. W przypadku malowania elementów ogrodzenia należy malować je na kolor taki, jak stosowany dla elementów / należy stosować kolor taki, jak dla elementów małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych) lub stosowany kolor z palety ziemi występujący na placu zabaw. Powyższe zalecenia dotyczą również wyjątkowych sytuacji, w których konieczne będzie ogrodzenie placów w **STREFIE LEŚNEJ I PARKOWEJ**.

STREFA NADMORSKA

W strefie nadmorskiej wskazane jest stosowanie ogrodzeń wykonanych z materiałów naturalnych, zalecane jest drewno bielone lub kamień. Wskazane jest również miejscowe obsadzenie ogrodzenia pnączami, np. winobluszczem (w miejscach osłoniętych od wiatru). Należy zachować kolorystykę naturalną stosowanych materiałów. W przypadku malowania elementów drewnianych należy zastosować odcienie bieli. Możliwe jest także użycie liny żeglarskiej.

STREFA POSTOCZNIOWA

W strefie postoczniowej zalecane jest stosowanie ogrodzeń metalowych lub kompozytowych przy miejscowym obsadzeniu pnączami, np. bluszczem lub powojnikiem. Dopuszcza się stosowanie materiałów kojarzących się z charakterem industrialnym, np. betonu lub kortenu oraz materiałów naturalnych, np. kamienia. Dopuszcza się malowanie elementów metalowych na kolor taki, jak stosowany dla elementów małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych). W uzasadnionych przypadkach możliwe jest zastosowanie jednego z kolorów występujących na placu zabaw, przy czym dotyczy to ogrodzeń wykonywanych według indywidualnego projektu.

Oświetlenie

Jednym z ważnych elementów mających wpływ na funkcjonowanie przestrzeni zabaw jest ich odpowiednie oświetlenie. Szczególnego znaczenia nabiera kwestia oświetlenia w okresie jesienno-zimowym, kiedy użytkowanie przestrzeni w godzinach popołudniowych bez dodatkowego oświetlenia byłoby praktycznie niemożliwe. Tak jak w przypadku elementów małej architektury zaleca się stosowanie indywidualnych wzorów lamp. W przypadku stosowania standardowych rozwiązań zalecane jest nawiązanie stylistyką i kolorystyką lamp do istniejących w bliskim sąsiedztwie. Szczegółowe wytyczne oświetleniowe opracowywane są na etapie wydawania warunków technicznych.

ryc. 25
Plac zabaw w Soho Factory w Warszawie, gdzie strefa dla najmłodszych wydzielona jest za pomocą ogrodzenia, skomponowanego z designem całej przestrzeni.

ryc. 26
Na placu zabaw w Hoglands Park w Karlskronie wyrazisty kolor wiodący urządzeń zastosowano także w słupach i oprawach oświetleniowych, łącząc go ze stonowanymi odcieniami tła.

Zalecenia materiałowe dla urządzeń i nawierzchni

Urządzenia - zalecenia dla poszczególnych stref

Materiały stosowane do budowy wyposażenia są składową designu przestrzeni zabaw, stanowiąc o jej stylistyce i charakterze. Tworząc przestrzeń zabaw w poszczególnych strefach miasta, zaleca się użycie materiałów, które wynikają z kontekstu krajobrazowego. Skojarzenia materiałowe w niektórych strefach wydają się być oczywiste, jak np. niemalowana, surowa stal dla strefy postindustrialnej (jak na ryc. 28) czy naturalne drewno dla terenów leśnych. W innych strefach (np. w przypadku stref mieszkaniowych i usługowej) – dobór materiałów należy poprzedzić analizą otoczenia w mniejszej skali, co pozwoli na zastosowanie trafnych rozwiązań.

Zalecenia dla poszczególnych stref nie dotyczą elementów montażowych, takich jak złączki, linki, zaślepki, uchwyty i inne, oraz elementów, dla których kryterium doboru są zasady bezpieczeństwa oraz względy eksploatacyjne (co ma zastosowanie np. w przypadku urządzeń wodnych).

ŚRÓDMIEŚCIE STREFA HISTORYCZNA

Stal i stal nierdzewna, z elementami drewnianymi (drewno klejone) oraz innymi materiałami naturalnymi, np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne) oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA MIESZKANIOWA WYBRANE MODERNISTYCZNE ZESPOŁY MIESZKANIOWE STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI USŁUGOWEJ

Stal i stal nierdzewna, aluminium oraz elementy drewniane (drewno klejone) i inne materiały naturalne, np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne), tworzywo sztuczne wysokiej jakości oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI ROLNICZEJ

Drewno klejone i inne materiały naturalne, np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne), tworzywo sztuczne wysokiej jakości oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA PODLEŚNA

Elementy drewniane (robinia, drewno klejone) i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina.

ryc. 27

Zabawka mechaniczna ze stali nierdzewnej na terenie rekreacyjnym w Wiedniu. Ruch huśtawki powoduje ruch skrzydeł. Urządzenie pasuje stylistycznie i materiałowo do współczesnej zabudowy.

STREFA NADWODNA

Drewno (drewno klejone, robinia) z elementami ze stali lub stali nierdzewnej oraz inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA PARKOWA

Drewno (robinia, drewno klejone) z elementami ze stali i stali nierdzewnej oraz materiały naturalne, takie jak np. kamień, wiklina oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA LEŚNA

Drewno (robinia) i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina.

STREFA NADMORSKA

Drewno (robinia), drewno bielone i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

STREFA POSTOCZNIOWA

Niemalowana stal nierdzewna (ewentualnie aluminium) z elementami drewnianymi i materiały naturalne, np. kamień, tworzywo sztuczne wysokiej jakości, korten oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne.

ryc. 28
Drewniane urządzenia na placu zabaw na plaży w Sopocie przedstawiają sceny i motywy typowe dla strefy nadmorskiej. Ponadto ich kolorystyka utrzymana jest stylu marynistycznym.

ryc. 29
Pojedyncze urządzenie zlokalizowane w ogrodzie Kieszonkowym w Krakowie, wykonane z drewna i stali nierdzewnej.

Nawierzchnie

Jednym z najważniejszych kryteriów doboru nawierzchni placu zabaw jest bezpieczeństwo. Kiedy jednak dziecko przewraca się, spada z drabinki, uderza się i nie odczuwa większego dyskomfortu, otrzymuje informację, że takie sytuacje są bezpieczne i zaczyna traktować je jako element zabawy. Nie bierze pod uwagę faktu, że jego upadki są amortyzowane przez specjalnie w tym celu zastosowane podłoże. Nie znaczy to, że należy zrezygnować całkowicie z nawierzchni bezpiecznych i narażać dziecko na wszelkie niebezpieczeństwa. Należy jedynie zwrócić uwagę na to, że istnieje pewna granica, której przekroczenie może przynieść skutki odwrotne do zamierzonych.

W niniejszym opracowaniu dużą uwagę przykładą się do przestrzeni zabaw projektowanych w naturalnym stylu. Zgodnie z matrycą na niektórych terenach dopuszcza się wyłącznie naturalne materiały. Jest to bardzo istotne w kontekście ingerencji w krajobraz oraz promowania zachowania proekologicznego. Coraz więcej terenów miejskich przeznaczają się pod zabudowę, coraz większą powierzchnię ziemi zasłaniają warstwą betonu, asfaltu oraz materiałów sztucznych. Należy wykorzystać możliwość pozostawiania i wychowywania dzieci w środowisku naturalnym.

Zaleca się stopniowe wycofywanie nawierzchni sztucznych z przestrzeni zabawowych na rzecz nawierzchni naturalnych lub ograniczanie ich stosowania do absolutnego minimum, uzasadnionego względami bezpieczeństwa grup dzieci wymagających szczególnego zabezpieczenia oraz w celu umożliwienia dojazdu dzieciom na wózkach.

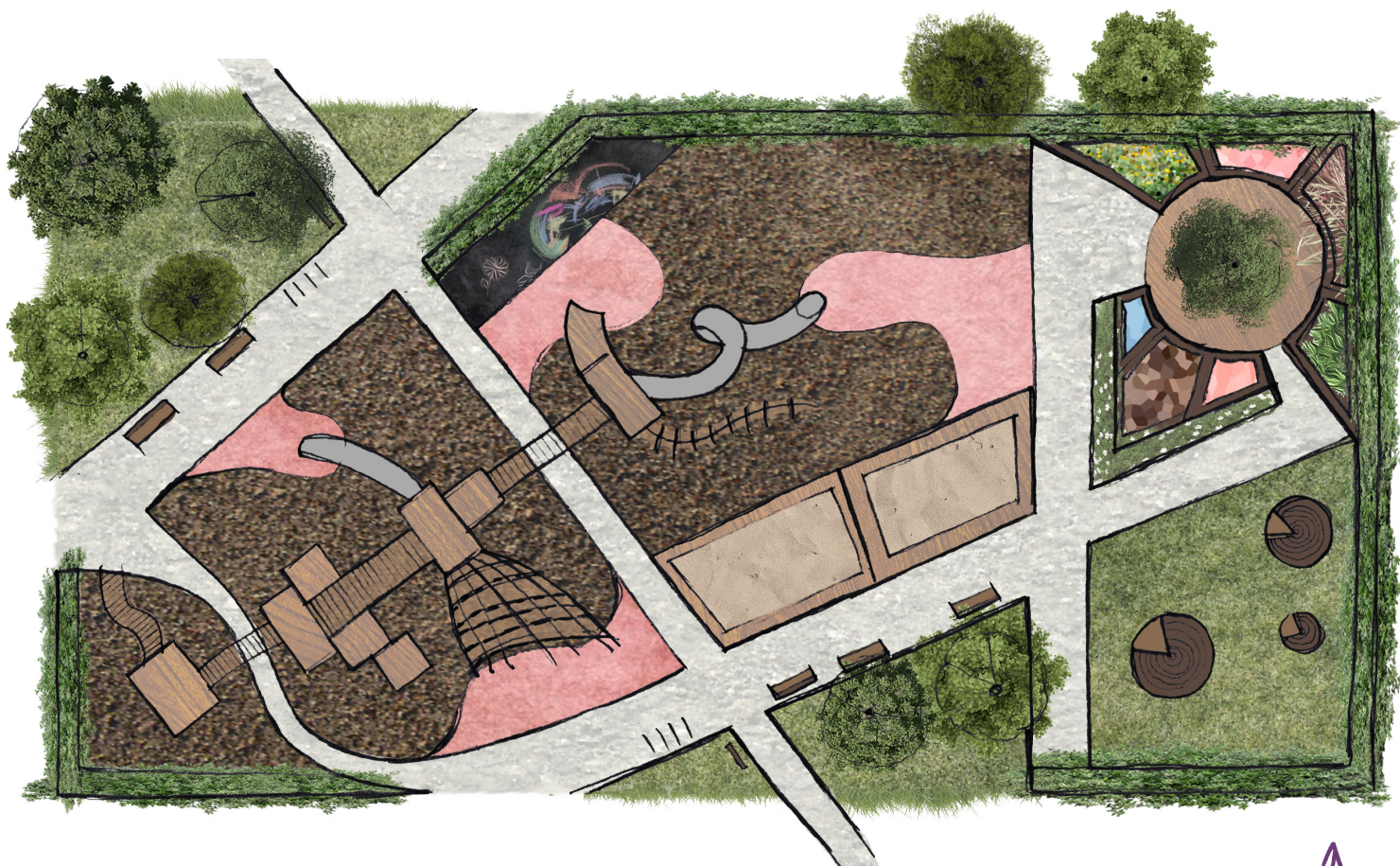
Bezpiecznymi nawierzchniami sztucznymi stosowanymi na współczesnych placach zabaw są nawierzchnie poliuretanowe (wylewane oraz z płyt), płyty z granulatu gumowego lub granulatu w formie sypkiej. Syntetyczne nawierzchnie wylewane oraz nawierzchnie z płyt posiadają dobre właściwości amortyzujące. Są trwałe i stosunkowo łatwe do utrzymania. Ich zadaniem jest przede wszystkim absorbowanie uderzeń (także podczas upadku ze znacznej

wysokości). Niewymagająca podbudowy i montowana bez obrzeży nawierzchnia z mat z tworzywa sztucznego (mata protect), znajduje zastosowanie pod urządzeniami wymagającymi małych powierzchni na placu zabaw. Decydując się na zastosowanie nawierzchni syntetycznych na placach zabaw, należy zwracać uwagę na jakość materiału oraz na właściwe, zgodne z normami wykonanie nawierzchni oraz podbudowy, jeżeli jest wymagana. Nie dopuszcza się stosowania na placach zabaw nawierzchni gumowych przerastających trawą oraz krat syntetycznych z uwagi na zbyt niską jakość tych nawierzchni.

Używanym często materiałem sztucznym jest także syntetyczny trawnik, który również absorbuje uderzenia i upadki nawet z większej wysokości (w stopniu zależnym od liczby warstw podłoża pokrytego sztuczną trawą). Tego typu nawierzchnia powinna być w pełni przepuszczalna dla wody. Utrzymanie nawierzchni z tzw. sztucznej trawy wymaga dużego nakładu pracy w celu zachowania jej w dobrym stanie.

Zaleca się stosowanie w przestrzeniach zabawowych bezpiecznych nawierzchni naturalnych. Naturalny trawnik jest o tyle atrakcyjny, że może przybierać różne formy – w niektórych miejscach może być krótko strzyżony, a tuż obok może tworzyć łąkę kwiatną. W przypadku trawnika należy założyć jego przedsejowanie. Zaleca się łączenie nawierzchni trawnikowej z inną, bardziej odporną nawierzchnią naturalną lub nawierzchnią syntetyczną.

Na placach zabaw często stosowane są także materiały sypkie, takie jak kora, zmiełzone zrębki wióry drzewne, piasek czy żwir. Materiał tego typu musi być wysypany w odpowiedniej grubości warstwy (min. ok 25-30 cm). Materiały sypkie, w szczególności żwir i piasek dają dodatkowe możliwości zabawy związanej z przesypywaniem, kształtowaniem i robieniem babek. Aktualnie w Gdańsku naturalnymi materiałami sypkimi dominującymi na placach zabaw są piasek i żwir. Piasek należy do nawierzchni

ryc. 30

Przykładowy rzut stworzony na podstawie wytycznych dla strefy parkowej przedstawia połączenie nawierzchni syntetycznej (w rejonach dojść i zejść z urządzeń), łączącej się bezpośrednio z ciągami komunikacyjnymi o nawierzchni mineralnej. Strefę bezpieczną tworzą zmiękczone zrębki drewniane. Część z ogródkiem sensorycznym została wydzielona ścianą zieleni.

bezpiecznych, jest rozwiązaniem naturalnym, nie ma również problemu z jego przepuszczalnością. Zaleca się stosowanie w większym stopniu dostępnych na rynku i zaliczanych do bezpiecznych nawierzchni zmięczonych zrębków drewnianych, barwionych naturalnymi barwnikami, które również stanowią rozwiązanie przyjazne dla środowiska. Nawierzchnie takie jak zrębki, wióry czy kora wymagają dodatkowo zaprojektowania przemyślanego drenażu. Wybór i grubość nawierzchni bezpiecznej zależy jest od wysokości swobodnego upadku z urządzenia.

Materiały sypkie należy dobierać w taki sposób, aby umożliwić korzystanie z atrakcji placu także osobom z ograniczoną sprawnością ruchową, na wózkach inwalidzkich czy też osobom z wózkami dziecięcymi. Dobrym sposobem rozwiązującym kwestię zapewniania komfortu ruchu i urozmaicenia przestrzeni zabawy jest łączenie różnych rodzajów nawierzchni. Możliwe jest kształtowanie ciągów komunikacyjnych i niektórych stref pod urządzeniami za

pomocą nawierzchni gwarantujących komfort dojścia i dojazdu - przy zachowaniu wokół naturalnych nawierzchni sypkich do innego rodzaju zabawy. Rozwiązanie to przedstawia poniższy przykładowy rzut przestrzeni zabawowej.

Nie należy łączyć nawierzchni gumowej ze żwirem lub piaskiem, który, zasypując materiał sztuczny, może powodować jego uszkodzenia. Nawierzchnię sztuczną należy łączyć z trawą naturalną lub ze zmiekczanymi zrębkami drewnianymi.

Dla naturalnych placów zabaw w strefie leśnej nie dopuszcza się stosowania nawierzchni syntetycznych, sugeruje się wykorzystanie w nawierzchni ścieżek i dojść elementów drewnianych lub ewentualnie wykonanych z materiałów drewnopodobnych, np. pomostów drewnianych lub kompozytowych. Należy unikać progów w miejscach projektowanych wejść i zejść z tego podłoża.

ryc. 31
Połączenie nawierzchni na placu zabaw przy osiedlu w Gdańsku.

W przypadku stosowania elementów drewnianych i drewnopodobnych należy wybierać materiały wysokiej jakości. Przy wyborze tanich desek kompozytowych można spodziewać się odbarwiania i szybkiego nagrzewania się nawierzchni. Należy pamiętać, że pod wpływem promieni słonecznych drewno szybciej ulega zniszczeniu. Z drugiej strony, w ciągłym zacienieniu drewno może ulegać korozji po nasiąknięciu wilgocią. Pomosty drewniane należy układać na podłożu przepuszczalnym, aby w razie deszczu materiał mógł szybko wyschnąć. Rodzaj drewna należy więc dobrać odpowiednio do warunków nasłonecznienia i rodzaju podłoża.

Nawierzchnię można tworzyć także z mniejszych elementów, takich jak kostka drewniana czy płyty ogrodowe kamienne lub betonowe, przy czym zaleca się stosowanie tych rozwiązań na mniejszych powierzchniach. Elementy

takie nie mogą tworzyć barier przestrzennych dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową.

Aby ułatwić orientację w przestrzeni zabawowej osobom z zaburzeniami sensorycznymi, a także dla urozmaicenia jej estetyki zaleca się różnicowanie faktur nawierzchni. Należy wyróżnić strefy wejścia i wyjścia (lub np. początek i koniec ścieżki pętli aktywności), a także strefy bezpieczeństwa zabawek. Przy projektowaniu nawierzchni i ciągów komunikacyjnych w przestrzeniach zabawowych należy przede wszystkim unikać barier przestrzennych, takich jak progi, uskoki i wysokie obrzeża.

Dla głównych ciągów komunikacyjnych w terenach rekreacyjnych stosuje się m.in. płytki chodnikowe, materiały naturalne (nawierzchnia mineralna, gliniasto-żwirowa, mineralno-żywiczna) lub inne indywidualnie dobrane materiały.

ryc. 32 ↗
 Nawierzchnia kompozytowa imitująca drewno w połączeniu z nawierzchnią mineralną oraz ukształtowaną formą trawiastą w Parku Centralnym w Gdyni. Brak progów i wskoków gwarantuje dostępność.

ryc. 33 ↘
 Nawierzchnia bezpieczna ze zmiękczonej zrębków drewnianych z nawierzchnią drewnianą na ciągach komunikacyjnych i strefach dojść w parku Jardin du Luxembourg w Paryżu.

ryc. 34
Ścieżka z płyt prowadząca do urządzeń zabawowych w ogrodzie rekreacyjnym przy ul. Łobzowskiej w Krakowie.

ryc. 35 a,b
Ogród Leśny przy placu Łagiewnickim w Krakowie. Nawierzchnia betonowa na głównym ciągu pieszym pokryta malunkami w kolorze wiodącym, stosowanym także dla elementów małej architektury i urządzeń zabawowych. Przylegająca kieszonka z miejscem dla rowerów wykonana została z bruku drewnianego.

Kolorystyka

Zasady doboru i komponowania kolorów

Kreowanie estetyki przestrzeni zabaw stanowi rodzaj edukacji plastycznej jej użytkowników, zwłaszcza najmłodszych. Kształtowanie poczucia estetyki dzieci wpływa na to, jak będzie wyglądał świat tworzony przez nie w przyszłości. Mając narzędzie rozwijające wrażliwość estetyczną dzieci, należy zadbać o jego właściwe wykorzystanie. Widoczna często na placach zabaw kakofonia wielu niezharmonizowanych agresywnych barw może mieć negatywny wpływ na rozwój poczucia estetyki. Pomijając kwestie walorów wizualnych, tak prosty i dosłowny przekaz nie wyzwala dłuższego zainteresowania, nie zachęca również do podejmowania prób indywidualnej interpretacji przestrzeni.

Właściwa kolorystyka może wspomagać koncentrację, pobudzać mobilizację lub zachęcać do relaksu. Kolor może zarówno wprowadzać ład i harmonię, sprzyjając odpoczynkowi, jak też wzmacniać chaos i bałagan, wprowadzając poczucie niepokoju i rozdrażnienia. Odpowiednio dobrana kolorystyka przestrzeni zabaw lub strefowanie jej za pomocą koloru może stanowić mapę orientacji przestrzennej dla użytkowników i pomóc odnaleźć się osobom o osłabionej orientacji przestrzennej.

Kolory w przestrzeniach zabaw należy dobierać w sposób indywidualny, korzystając ze wskazówek kierunkowych zamieszczonych w opracowaniu. W uzasadnionych przypadkach, gdy realizacja wizji projektowej i uzyskanie zamierzonego wyrazu estetycznego wymaga zastosowania indywidualnych narzędzi, możliwe jest zastosowanie innej kompozycji kolorystycznej niż proponowana.

Zaleca się stosowanie kolorów wiodących (dobrych dla danej strefy) oraz tła dla tych kolorów. Kolory tła winny być pobrane z otoczenia lub kontekstu. Ogólną i podstawową zasadą jest łączenie koloru lub kolorów wiodących ze stonowanymi barwami z palety ziemi. Połączenia takie wyglądają estetycznie, nie są agresywne. W przypadku stosowania jednego koloru wiodącego na tle, np. elementów naturalnych, ciekawym zabiegiem może być zastosowanie koloru jaskrawego i działanie przez kontrast. Paletę powinno utrzymywać się w jednej temperaturze barwowej, jednak dla szczególnie uważnie i trafnie dobranych zestawień można odstąpić od tej zasady.

Ważną decyzją jest położenie punktu ciężkości – w nawierzchni lub w urządzeniach. Co do zasady nawierzchnia powinna stanowić właśnie tło dla wyraźnie zarysowanych urządzeń. Może także podkreślać charakter przestrzeni kolorem wiodącym, ale wówczas należy ją uważnie skomponować z kolorystyką urządzeń (np. urządzenia mogą pozostać w kolorach naturalnych materiałów).

Same kolory nie stanowią o dobrym designie przestrzeni zabaw. Dopiero w połączeniu z odpowiednimi materiałami, konstrukcją i dobrym jakościowo wykonaniem oraz całą kompozycją można rozpatrywać, czy przestrzeń faktycznie jest dobrze zaprojektowana pod kątem wizualnym. Należy także wziąć pod uwagę kontekst przestrzenny.

Zalecenia kolorystyczne dla poszczególnych stref

W STREFIE HISTORYCZNEJ I W STREFIE ŚRÓDMIEŚCIA zaleca się przede wszystkim zachowywanie naturalnych kolorów materiałów. Dopuszcza się zastosowanie maksymalnie dwóch kolorów wiodących w połączeniu z kolorami tła w odcieniach stonowanych. Nie określa się palety barw, należy zwracać uwagę na otoczenie, które powinno determinować indywidualny dla miejsca wybór kolorów.

STREFA MIESZKANIOWA ORAZ WYBRANE MODERNISTYCZNE ZESPOŁY MIESZKANIOWE

– w doborze kolorów należy kierować się opisanym wyżej zasadami ogólnymi łączenia kolorów wiodących z odcieniami stonowanymi, przy czym dopuszcza się zastosowanie maksymalnie trzech kolorów wiodących.

W STREFIE O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI USŁUGOWEJ, przy zaleceniach dla urządzeń jak w strefie mieszkaniowej, dopuszcza się większą dowolność w stosowaniu kolorów wiodących w nawierzchniach. Wyraziste kolory nawierzchni sprawdzają się w połączeniu z naturalnymi materiałami.

W STREFACH PODLEŚNEJ, PARKOWEJ, NADWODNEJ ORAZ O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI ROLNICZEJ, w których obowiązuje wysoki stopień zachowania naturalnego klimatu otoczenia, można zastosować kolory palety ziemi w ciepłych odcieniach w połączeniu z wiodącymi kolorami występującymi w krajobrazie (maksymalnie 2 kolory). Nawierzchnia powinna stanowić tło dla wyraźnie zarysowanych urządzeń.

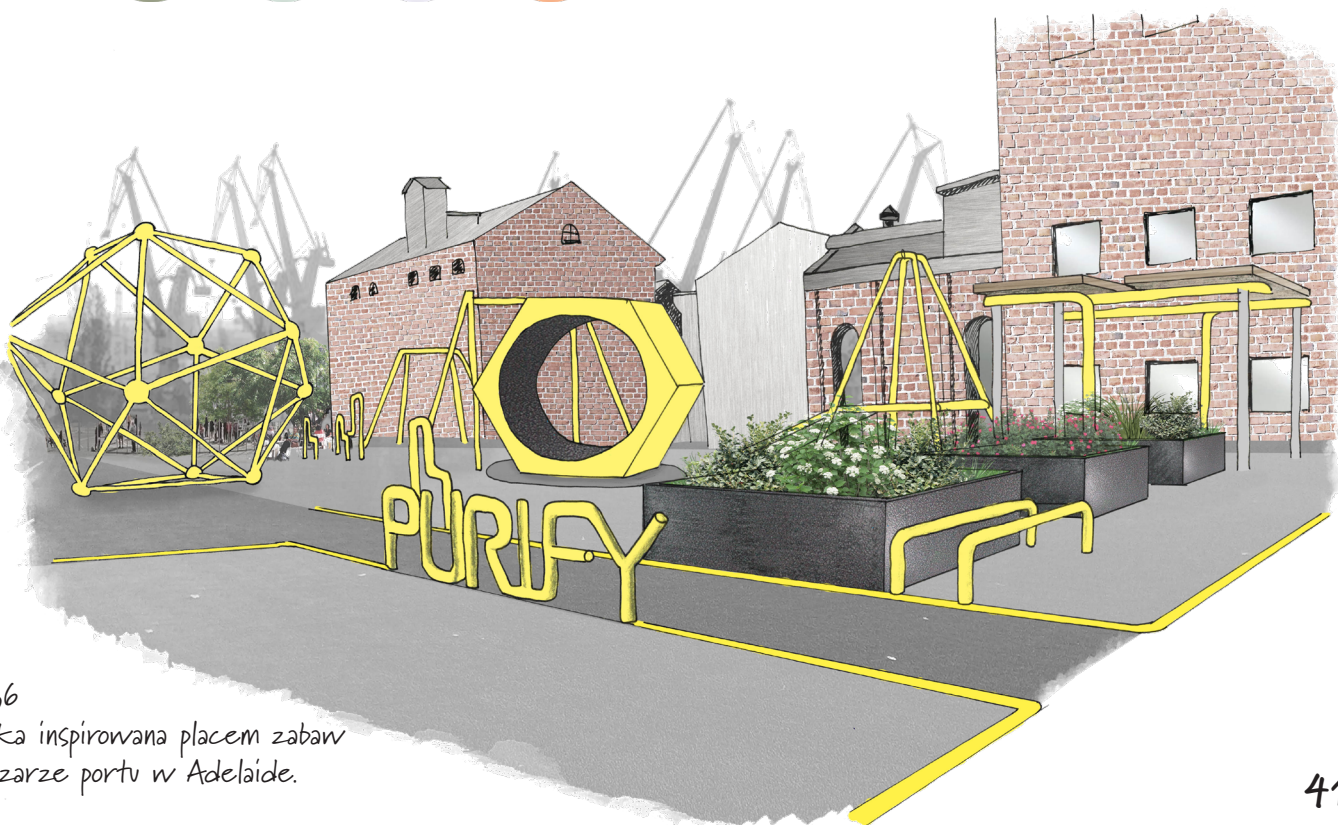
Kolor zielony w połączeniu z naturalnym kolorem drewna lub elementami malowanymi

Słoneczny ciepły kolor w połączeniu z pastelowymi elementami

Połączenie naturalnej zieleni z ciepłym odcieniem pomarańczowym

ryc. 36
Grafika inspirowana placem zabaw
na obszarze portu w Adelaide.

W STREFIE LEŚNEJ dopuszcza się wyłącznie malowanie drobnych elementów, maksymalnie w dwóch kolorach.

W STREFIE NADMORSKIEJ, przy zalecanym stosowaniu materiałów naturalnych, należy stosować kolory charakterystyczne dla klimatu morskiego. Charakterystyczne są kolory piasku, nieba oraz kolory morskiej wody. Strefa przybrzeżna jest miejscem, gdzie mieszają się kolory zimnego morza i gorącego piasku, zatem warto przełamać zasadę jednej temperatury barw. Nawierzchnia powinna stanowić tło dla wyraźnie zarysowanych urządzeń. Przykładowa wariacja na temat kolorów nadmorskich może wyglądać tak:

Można także spróbować wprowadzać kolory wiodące spoza kolorów typowo nadmorskich, wplatając je zgrabnie w krajobraz, np.:

Tło zalecane w strefie nadmorskiej dla kolorów wiodących może stanowić bielone drewno charakterystyczne dla nadmorskiego stylu.

Czerwony jako kolor wiodący na placu zabaw w Parku Świętopetka, Śródmieście Gdańskie. ryc. 37

Istnieją gotowe palety stylów nadmorskich w wystroju wnętrz, którymi także warto się zainspirować, są to:

Coastal – jasny, delikatny styl, który łączy się z materiałami takimi jak kamień, drewno i wiklina.
Przykładowa paleta:

Nautical – styl żeglarski, w którym występują dominujące barwy, a charakterystycznym wzorem są marynarskie paski, które powinno się wpleść w kompozycje przedstawionych kolorów:

Hampton – styl swobodny, ale wyrafinowany, pojawiają się w nim wzorzyste motywy. Głębsze kolory tego stylu prezentują się tak:

STREFA POSTOCZNIOWA powinna zachować charakter industrialny. Zaleca się tu zastosowanie jednego koloru wiodącego, przy czym wybrany kolor można stosować w różnych odcieniach. Kolor należy łączyć z naturalnym kolorem wykorzystywanych materiałów lub z odcieniami palety ziemi. Warto rozważyć zachowanie naturalnych kolorów zalecanych materiałów. Przykład kreatywnego tworzenia przestrzeni zabaw przy użyciu jednego koloru wiodącego daje plac zabaw w Port Adelaide.

Kolor wiodący w wielu odcieniach na urządzeniu zabawowym przy centrum Stary Browar w Poznaniu.

ryc. 38

Zieleń w przestrzeniach zabaw

Jedne z pierwszych placów zabaw w Polsce były właściwie ogrodami. Park im. Henryka Jordana w Krakowie, otwarty w 1889, umożliwiał nie tylko zabawy i gry czy pływanie na łódce, ale też uprawianie ogródka kwiatowego lub warzywnego.

Indywidualny charakter placu zabaw powinien wyrażać się między innymi występującymi na nim formami zieleni. Obowiązującą zasadą winno stać się kompleksowe podejście do projektowania placów zabaw i włączanie w proces projektowy specjalistów różnych branż, w tym architektów

krajobrazu i specjalistów w zakresie zieleni.

Tworzenie placu zabaw jako przemyślanej całości przyczyni się do powstawania dobrze zaplanowanej, funkcjonalnej i spójnej estetycznie oraz kompozycyjnie przestrzeni, pozwalającej na bliski kontakt z naturą. Zieleń w przestrzeniach zabawowych, oprócz walorów estetycznych i kompozycyjnych, ma również znaczenie edukacyjne i rekreacyjne, a wpływając na zmysły osób przebywających w jej otoczeniu – wycisza i uspokaja. Zieleń może być również stosowana do budowania ścian i wygrodzeń.

ryc. 39

Naturalny plac zabaw w Katowicach wpasowany jest w zadrzewiony teren Parku Zadole za pomocą ukształtowanej kompozycji zieleni.

Podstawowe zasady projektowania zieleni w przestrzeniach zabaw

Projektując przestrzeń zabaw, należy brać pod uwagę zarówno warunki naturalne występujące na danym terenie, jak i możliwości doprowadzenia infrastruktury technicznej (np. wody czy energii elektrycznej). Niedostępność (pełna bądź częściowa) infrastruktury technicznej nie zamyka możliwości urządzenia terenu placu zabaw, wpływa jednak na wybór rozwiązań projektowych.

Duże znaczenie ma naturalne ukształtowanie terenu (bądź też możliwość przekształcenia), jego zorientowanie wobec stron świata, nasłonecznienie, nawodnienie oraz warunki fizyko-chemiczne podłoża poparte badaniami gleby. Najlepsze warunki nasłonecznienia mają tereny położone na osi wschód – zachód, natomiast najmniej korzystne jest projektowanie zieleni w układzie północ – południe. Przy gorszym nasłonecznieniu drzewa będą odchylały się do światła, zmieniając swoją statykę, mniejsze będą również możliwości tworzenia ciekawych kompozycji roślinnych. Projektując zieleni, należy zadbać o jej właściwe nawadnianie. Zalecane jest czasowe retencjonowanie wody opadowej (np. w występujących naturalnie lub sztucznie tworzonych zagłębieniach terenu) oraz wykorzystywanie jej do nawadniania zieleni w okresie między opadami deszczu. Ogrody deszczowe, oprócz zatrzymywania wód opadowych w terenie zieleni, mają również walor edukacyjny, a właściwie ukształtowane mogą być wykorzystywane w zabawach (zwłaszcza na naturalnych placach zabaw).

Warto zwrócić uwagę na technologie wykorzystywane dla poprawy warunków wegetacji roślin. Jednym ze sposobów jest stosowanie hydrożelu o właściwościach absorpcyjnych, innym – stosowanie systemu nawadniająco-napowietrzającego w obrębie systemu korzeniowego drzew bądź też stosowanie zraszaczy lub rurek kapilarnych.

Dobierając rośliny, należy zwracać uwagę nie tylko na występujące warunki naturalne, ale również na funkcję, jaką zieleni będzie pełniła w konkretnej przestrzeni. Inne gatunki i formy właściwe będą dla wydzielenia poszczególnych stref wewnątrz przestrzeni, inne dla izolowania placu zabaw od ciągów komunikacyjnych lub zabudowy mieszkaniowej, inne zaś w przypadku tworzenia np. kompozycji roślinnych lub ogródków bądź też ogrodów sensorycznych. Komponując zieleni, należy wykorzystać istniejące ukształtowanie terenu oraz walory proponowanych roślin, takie jak: wygląd (np. jarząb mączny, wierzba, leszczyna pospolita, brzoza zwisa, powojnik pnący), kolor (np. klon polny, jarzębina, róża pomarszczona, lnica, fuksja, dereń świdwa) czy zapach (np. zioła, wiciokrzew, sosna zwyczajna, kalina pachnąca). Dobierając gatunki krzewów i drzew, trzeba mieć również na uwadze stworzenie warunków korzystnych dla owadów oraz ptaków. Zaletą terenu przeznaczonego na przestrzeń zabaw będą rosnące na nim drzewa. Wskazane jest wykorzystywanie istniejących drzew oraz wprowadzanie nowych nasadzeń nie tylko jako elementów kompozycyjnych, ale również jako miejsc dających schronienie przed słońcem i wysoką temperaturą. Należy dążyć do wprowadzania gatunków roślin charakterystycznych dla poszczególnych stref miasta (np. dla strefy nadmorskiej lub leśnej).

Zabrania się tworzenia zapór z roślinności kolczastej oraz wprowadzania roślin o owocach bądź liściach mogących powodować zatrucia. Niemożliwe jest całkowite wyeliminowanie alergenów ze środowiska przyrodniczego, wskazane jest jednak ograniczenie stosowania roślin mogących wywoływać alergie. W celu pozyskania odpowiedniego doboru gatunków roślin warto zapoznać się z katalogiem roślin opracowanym przez Związek Szkółkarzy Polskich.

Zalecane formy zieleni

Zieleń o charakterze izolacyjnym i chroniącym zdrowie

Zielone strefy buforowe odgradzają przestrzeń zabaw od tras komunikacyjnych, absorbują zanieczyszczenia i chronią przed kurzem. Dla wydzielenia przestrzeni od ciągów spacerowych powinna być stosowana roślinność krzewiasta charakteryzująca się pokrojem wzniesionym, niezbyt rozłożystym, aby uniknąć zbytniego rozrastania się roślin w światło przejść. W celu ograniczenia zabiegów pielęgnacyjnych zaleca się projektowanie swobodnych form żywopłotów naturalnych, ograniczając stosowanie żywopłotów formowanych do kompaktowych przestrzeni o mniejszych powierzchniach. Można również wykorzystać zielone ściany obsadzone pnączami, pozostawiając „okna” dające możliwość obserwacji tego, co znajduje się po drugiej stronie. Izolując plac zabaw od ciągów komunikacyjnych lub zabudowy mieszkaniowej, zalecane jest wprowadzanie nasadzeń piętrowych złożonych z drzew, krzewów i roślin okrywowych.

Kompozycje zieleni

Tworząc kompozycje zieleni, należy dobierać rośliny pod kątem atrakcyjności kompozycji w czasie całego okresu wegetacyjnego. Zalecane jest łączenie roślin o efektownych liściach, różnobarwnych kwiatach, kwitnące w różnym czasie. Właściwy dobór odmian i gatunków sprawi, że kompozycja składająca się z przemyślanych skupin roślin będzie atrakcyjna przez cały sezon (a przy zastosowaniu gatunków zimozielonych – również zimą). W czasie pełnej wegetacji roślin zieleń liści i różnokolorowe kwiaty budują strefę relaksu, a jednocześnie potrafią zaciekać dzieci. Właściwie zakomponowane i rozmieszczone grupy roślin mogą wspomóc orientację w przestrzeni.

rnc. 40
Rozproszone elementy rekreacyjne i urządzenia zabawowe otoczone zakomponowaną zielenią w jednym z Ogródów Krakowian przy ul. Poległych w Krzesławicach.

Ogródki warzywne, ziołowe i kwiatowe, zagospodarowanie o charakterze ekologicznym

Zaleca się lokalizowanie ogródków szczególnie w strefach mieszkaniowych, gdzie mieszkańcy będą czuli się odpowiedzialni za dbanie o nie, a wspólne działania pozwolą na nawiązywanie więzi sąsiedzkich. W przypadku niewielkich przestrzeni zalecane jest tworzenie ogródków w skrzynkach lub donicach, przy czym należy zwrócić uwagę, aby część skrzynki ustawiona była wyżej, tak aby dzieci na wózkach mogły brać aktywny udział w sadzeniu i pielęgnacji roślin. W pobliżu ogródków należy umieszczać tablice edukacyjne o tematyce związanej z uprawianą roślinnością oraz altanki lub skrzynki z ogólnodostępnymi narzędziami.

Ogródki sensoryczne

Przy tworzeniu ogródków sensorycznych zaleca się wykorzystywanie roślin silnie oddziałujących na zmysły: zapach, wzrok (intensywne kolory), dotyk (różnorodne faktury), dźwięk (szum roślin). Ze względu na charakter przestrzeni badanych za pomocą zmysłów należy zwrócić szczególną uwagę na dobór roślin, pamiętając, że mogą być one również badane za pomocą zmysłu smaku. Ogródki sensoryczne powinny stanowić przestrzeń uspokojoną i wyciszoną, należy je lokalizować poza aktywną strefą zabaw, jednak w taki sposób, aby możliwy był kontakt wzrokowy. Zaleca się wydzielanie tych wnętrz za pomocą roślinności w formie żywopłotów o różnej wysokości i wykorzystanie zielonych ścian obsadzonych pnączami. Tak wydzielona i wyciszona przestrzeń da poczucie bezpieczeństwa osobom z zaburzeniami sensorycznymi, pozwalając im jednocześnie na obserwację tego, co dzieje się w pozostałej części placu zabaw (bierny udział w zabawie). Pachnące rośliny pomagają w percepcji przestrzeni osobom niewidomym i niedowidzącym – komponując przestrzeń, można użyć ich do oznaczania poszczególnych stref, co ułatwi orientację.

Trawy i łąki kwietne

Zaleca się ograniczenie strzyżonych nawierzchni trawnikowych i stosowanie ich raczej jako nawierzchni bezpiecznych na placach zabaw, przy czym ze względu na przedep-tywanie trawniki należy łączyć z inną, bardziej odporną nawierzchnią naturalną lub ewentualnie z nawierzchnią syntetyczną.

Zaleca się natomiast stosowanie łąk kwietnych oraz traw mających również znaczenie edukacyjne. Dzieci, podpatrując różne owady i inne małe zwierzęta, mają bezpośredni kontakt z przyrodą. Różnorodność roślin, ich zapach, barwa, kształty, wpływając na zmysły, sprawiają, że łąki kwietne i trawy stają się świetnym środowiskiem do zabawy.

ryc. 41
Kompozycja zieleni
w krakowskim ogrodzie
Kieszonkowym Nad Potokiem.

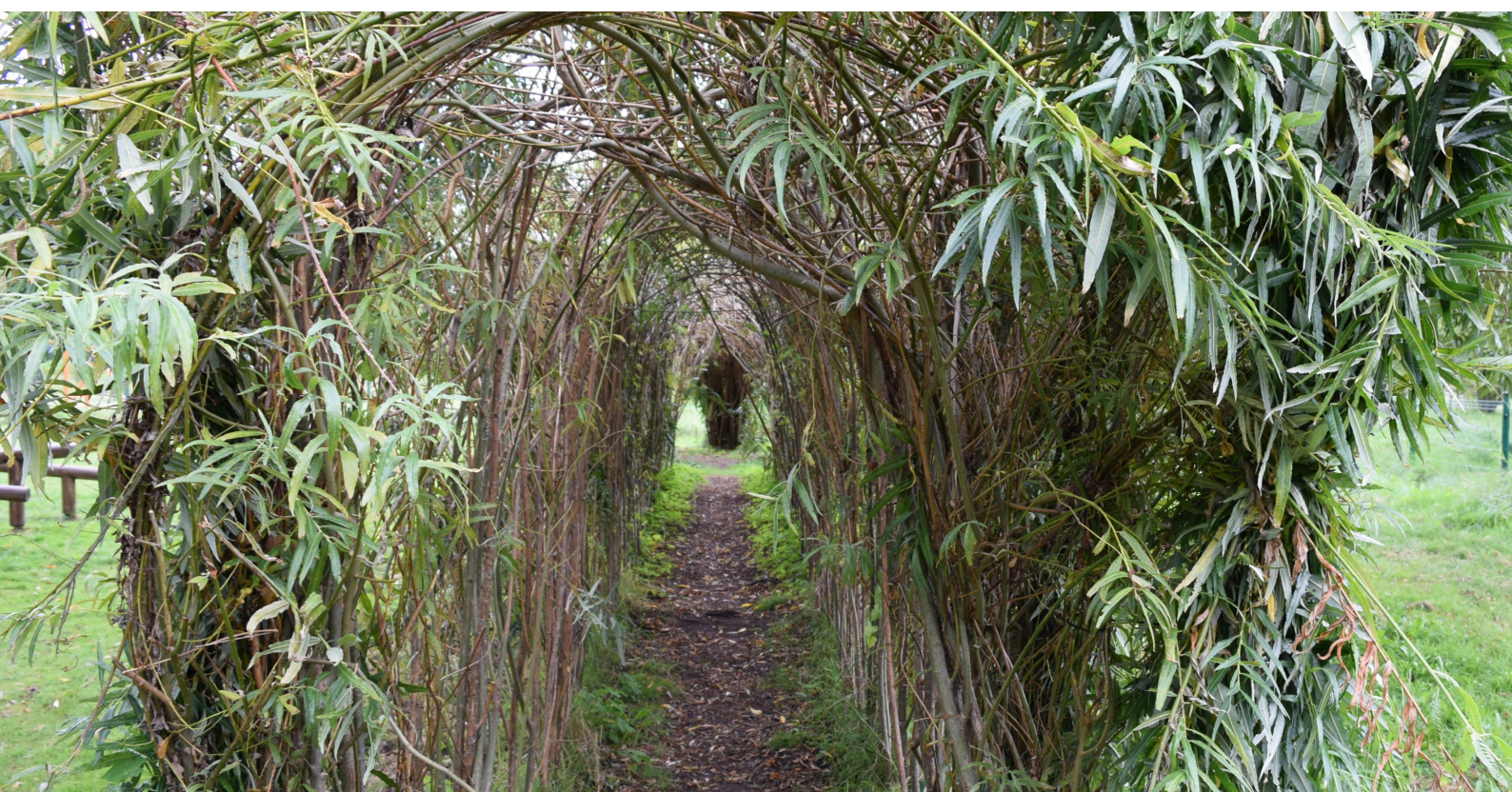
Naturalne place zabaw

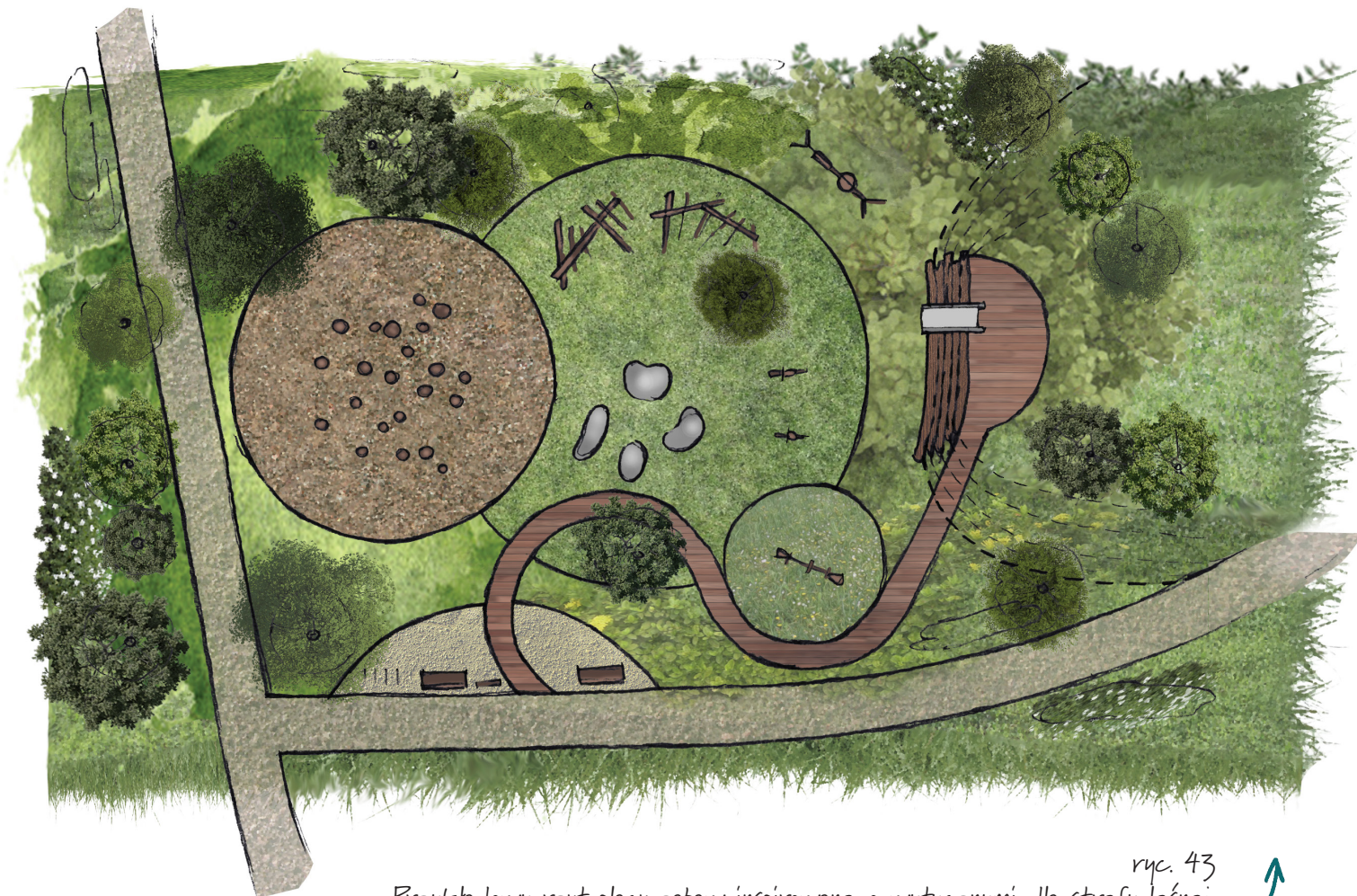
Równoległe z rosnącą świadomością negatywnych skutków ingerencji człowieka w środowisko naturalne coraz bardziej powszechny staje się powrót do natury. Widoczne jest to także w projektowaniu przestrzeni rekreacyjnych, w tym przestrzeni zabaw. Atrakcyjną przestrzeń do zabawy można stworzyć, mając do wykorzystania naturalne ukształtowanie terenu, lokalnie występujące gatunki roślin, naturalne elementy, takie jak np. drewniane kłody, kamienie i głazy oraz czasem wodę. Naturalne place zabaw mają zapewnić nieskrępowaną zabawę w nieprzerwanym kontakcie z naturą, dając jednocześnie możliwość spontanicznego kreowania miejsca zabawy przez dzieci. Przy stosunkowo dużej powierzchni terenu można zaprojektować zieleń w układzie naturalistycznym, wzbogacając zieleń istniejącą i wprowadzając różnorodne gatunki roślin dobranych pod względem środowiskowym. Istniejąca bujna zieleń sprzyja tworzeniu atrakcyjnych przestrzeni zabaw o charakterze naturalnym.

Zaleca się, aby wprowadzać w przestrzeń miasta możliwie dużo naturalnych przestrzeni zabaw, dających możliwość bezpośredniego doświadczania przyrody.

Coraz więcej zwolenników znajduje obecnie drzewoterapia, czyli pobudzające organizm do samoleczenia przebywanie w środowisku pełnym drzew i krzewów. Przebywanie wśród drzew poprawia nasze samopoczucie. Projektowanie naturalnych placów zabaw w strefie leśnej daje możliwość wykorzystania potencjału terapeutycznego zastrzewionych terenów. Uzupełniając nasadzenia, należy zwrócić jednak uwagę na dobór odpowiednich gatunków drzew. W strefie podleśnej, nadwodnej oraz w parkach należy dążyć do możliwie najbardziej naturalnej formy przestrzeni zabaw, ograniczając ingerencję w środowisko naturalne do niezbędnego minimum oraz stosując z umiarem systemowe urządzenia zabawowe (wykonane z materiałów naturalnych).

ryc. 42
Wiklinowe tunele i szatały na naturalnym placu zabaw na Sopotkich Błoniach.

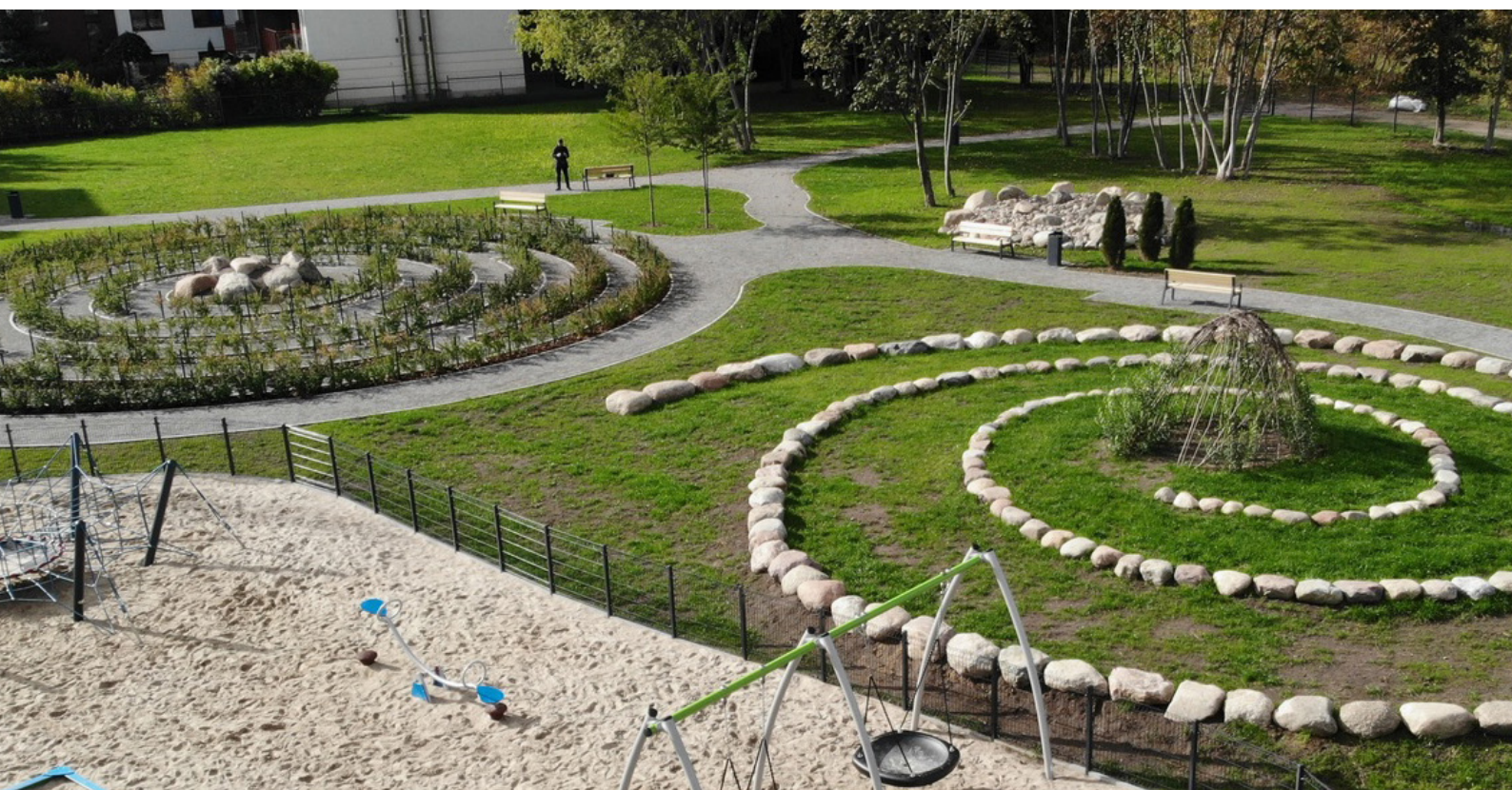
ryc. 43

Przykładowy rzut placu zabaw inspirowanego wytycznymi dla strefy leśnej. Urządzenia to głazy i drewniane kłody. Ciąg o nawierzchni drewnianej tworzy podjazd do zjeżdżalni usytuowanej na naturalnym wzniesieniu. Nawierzchnię mineralną zaproponowano dla głównych ciągów komunikacyjnych oraz kieszonek z elementami małej architektury. Pod urządzeniami naturalnymi znajdują się strefy bezpieczne – trawnik i kora mielona.

ryc. 44

Labiryntny na placu zabaw „Okazata Strzyża” w Gdańsku.

Woda w przestrzeniach zabaw

Woda jest jednym z atutów Gdańska. Odegrała istotną rolę w rozwoju miasta, a obecnie jest kluczowa w kwestii jego funkcjonowania i zrównoważonego rozwoju. Mowa tu nie tylko o wodach Bałtyku, ale również o systemie wodnym w tkance miejskiej, jaki tworzą rzeki, kanały oraz zbiorniki wodne naturalne i sztuczne. Obecność wody w mieście wymaga podkreślania, przy czym można to robić, kształtując odpowiednio przestrzeń zabaw. W strefach nadwodnych należy wprowadzać elementy związane z tożsamością wodną miasta w postaci urządzeń edukacyjnych, ścieżek lub poprzez formy inspirowane tematyką wodną.

Woda do zabawy

Woda jest także jedną z podstawowych atrakcji służących dobrej zabawie. Dzieci uwielbiają brodzić w wodzie i używać jej do tworzenia błotnej kuchni, fascynuje je obserwowanie pływających po niej statków. Na osoby starsze obecność i szum wody działa kojąco. Woda w upalne dni chłodzi i orzeźwia, płynąc – oddziałuje na zmysły. Należy również zwrócić uwagę, że wprowadzenie wody w przestrzeń zabaw pozwala na naukę odpowiedzialnego i bezpiecznego obchodzenia się z tym żywiołem.

Woda nie może stwarzać zagrożenia dla zdrowia bawiących się nią dzieci, powinna być więc płytka i oczyszczona. Powinna być to woda uzdatniona na potrzeby komunalne. W gdańskiej przestrzeni publicznej poza fontannami stosowane są źródła i zamglawiacze, które również mogą znaleźć miejsce w przestrzeni zabaw. Popularne są także kurtyny wodne, mgły, natryski i fontanny, z których korzysta się raczej w strojach kąpielowych, stąd tego typu atrakcje

pasują bardziej do strefy nadmorskiej. Każda lokalizacja takiego urządzenia wymaga weryfikacji pod kątem możliwości podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz zasadności budowy we wskazanej lokalizacji. Możliwe jest także stosowanie systemu umożliwiającego recykling wody (bardzo ważne są aspekty praktyczne oraz zrównoważone podejście do zasobów). Wszystkie kwestie związane z lokalizacją źródeł i zamglawiaczy muszą być konsultowane z zajmującymi się tematyką wodną miejskimi instytucjami, które analizują możliwość podłączenia do sieci wodociągowej, opiniują wybór ostatecznej formy oraz technologię.

Woda może być wykorzystywana do zabaw błotnych, tworzyć potoki i strumyki, płynąc w korytach, przez tamy, zastawki, pochylnie i wodospady. Do tworzenia małych zbiorników i koryt z wodą do zabawy, warto w miarę możliwości wykorzystywać system retencji powierzchniowej, wprowadzając mechanizmy oczyszczania wody.

ryc. 45 →
 Urządzenie wodne na placu
 zabaw przy ul. Cedrowej
 w Gdańsku.

ryc. 46 →
 Koryta wodne
 z przeszkodami takimi jak
 tamy, śluzy i młynki, które
 tworzą minivodospady
 i wiry, na placu zabaw
 w kompleksie sportowo-
 rekreacyjnym Gutovka
 w Pradze.

ryc. 47 →
 Park Spoor Noord
 w Antwerpii to miejsce
 oblegane przez całe rodziny,
 zwłaszcza w okresie
 letnim, kiedy możliwa
 jest zabawa w specjalnie
 przeznaczonej do tego
 fontannie. Bardzo płytka
 woda jest bezpieczna
 także dla najmłodszych.

Bezpieczeństwo w przestrzeniach zabaw

Zasady bezpieczeństwa

Na terenach rekreacyjnych, w szczególności na placach zabaw, należy zapewnić niezbędny poziom bezpieczeństwa. Warto zaznaczyć także, że niezbędny nie znaczy całkowity. Dla dziecka zabawa i wizyty na placu zabaw to pierwsza lekcja rozpoznawania ryzyka, którego nie da się wyeliminować z codziennego życia człowieka, także tego najmłodszego. Pewne ryzyko jest związane również z korzystaniem z placów zabaw.

O bezpieczeństwie decyduje szereg czynników, nawet przy najbardziej uważnej redukcji potencjalnych elementów mogących stwarzać zagrożenie nie da się całkowicie wyeliminować ryzyka. Niebezpieczeństwo może stwarzać złe wykonanie czy niewłaściwa konserwacja urządzeń zabawowych, materiały używane do konserwacji czy też inne nieprzewidziane czynniki. Mogą je stworzyć także sami użytkownicy, niewłaściwie korzystając z urządzeń lub zaśmiecając teren. Niedopałek czy guma do żucia to śmieci, które mogą zagrozić małemu dziecku bawiącemu się w piaskownicy. Istotną kwestią, która wymaga jasnej regulacji, jest również wprowadzanie zwierząt na tereny rekreacyjne, w tym na przestrzenie zabaw.

W celu zapewnienia niezbędnego poziomu bezpieczeństwa należy także zadbać o wydzielenie wymaganych przepisami stref bezpieczeństwa. W strefach tych nie mogą znaleźć się inne urządzenia, a nawierzchnia powinna być na tyle miękka, aby amortyzować upadki z określonych wysokości.

Należy pamiętać, że w przypadku zdarzenia zagrażającego zdrowiu użytkowników wymagana jest możliwość dojazdu karetki pogotowia jak najbliżej do osoby poszkodowanej i swobodnego wejścia sanitariuszy na teren rekreacyjny.

Myśląc o zachowaniu zasad bezpieczeństwa na etapie projektowania placu zabaw, należy zwracać uwagę na wyeliminowanie rozwiązań mogących grozić poważnym uszkodzeniem ciała, ale również pamiętać o tym, aby nie tworzyć sztucznego środowiska. Sztuczna, nadmiernie zabezpieczona przestrzeń nie przygotowuje dziecka do spotkania z możliwymi zagrożeniami, co może być dużo gorsze w skutkach niż otarte kolano.

rnc. 48
Nawierzchnia bezpieczna pod urządzeniami
zabawowymi, Karlskrona.

Wszystkie informacje o właściwym korzystaniu z przestrzeni zabaw powinny zostać zebrane i przedstawione na tablicach regulaminowych i jeżeli sytuacja tego wymaga, uzupełnione w formie tablic informacyjnych.

Tablice regulaminowe i elementy informacyjne

Regulacje tablic regulaminowych powinny odnosić się do zasad bezpiecznego korzystania z przestrzeni, określać zakres odpowiedzialności użytkowników oraz wskazywać sposoby komunikowania się z zarządcą obiektu. Regulamin powinien poruszać kwestie wprowadzania zwierząt, niedozwolonego zachowania, zasad korzystania z urządzeń i ewentualnie wyrządzonych szkód. Przestrzeganie regulaminu wiąże się ściśle z formą zabawy, jaką oferujemy użytkownikom. Należy pamiętać o tym, że dzieci nie przepadają za narzucaną im jedną koncepcją zabawy, szybko się nudzą i szukają nowych możliwości korzystania z urządzeń. Regulamin, oprócz tekstu, powinien zawierać piktogramy czytelne dla dzieci. Tablica powinna zawierać także dane kontaktowe, w tym numer telefonu zarządcy terenu.

Treść może się zmieniać w zależności od zasad korzystania z konkretnej przestrzeni. Niektóre lokalizacje przeznaczone będą dla wszystkich grup wiekowych, niektóre niedostępne dla dzieci młodszych, a niektóre dedykowane głównie konkretnej grupie użytkowników. Na pewnych obszarach zasadny jest zakaz wprowadzania zwierząt, na innych – zwierzęta będą mile widziane. Niektóre mniejsze przestrzenie są przeznaczone wyłącznie dla pieszych, na innych – dopuszcza się ruch rowerowy. W związku z powyższym treść tablicy regulaminowej należy każdorazowo zindywidualizować, dostosowując do konkretnej przestrzeni zabaw. Proponowanych jest pięć wzorów graficznych tablic regulaminowych dla terenów rekreacyjnych, w tym jeden wzór przeznaczony jest bezpośrednio dla strefy nadmorskiej. Dla przestrzeni zabaw zaleca się stosowanie dwóch wzorów graficznych tablic regulaminowych – ogólny oraz przeznaczony bezpośrednio dla strefy nadmorskiej.

Tablice należy sytuować w widocznym miejscu, główna tablica regulaminowa dla całego terenu powinna znaleźć się w strefie wejściowej. W przypadku lokalizacji poza

nawierzchnią utwardzoną należy sytuować je w odległości nie większej niż 20 cm od krawędzi chodników. W przypadku, gdy konieczne jest umieszczenie kilku regulaminów, zaleca się wykorzystanie tablic obustronnie, aby ograniczyć ich liczbę w przestrzeni zabaw. Wzory tablic regulaminowych przedstawiono w niniejszym opracowaniu na stronie 55.

Konstrukcję tablicy regulaminowej lub informacyjnej należy wykonywać zgodnie z załączonym wzorem i malować proszkowo na właściwy kolor, w wykończeniu mat strukturalnym. Treść tablicy, konkretny wzór oraz kolor malowania konstrukcji zostaną określone w szczegółowych wytycznych dla terenu.

Poza standardową tablicą regulaminową zaleca się wprowadzanie intuicyjnych schematów dotykowych placu zabaw lub całej przestrzeni, dających możliwość zapoznania się z terenem osobom niewidomym i niedowidzącym. Schemat lub makieta powinny być lokalizowane zgodnie z kierunkiem, z którego prowadzi się obserwację, przy wejściu na teren. Sugeruje się umieszczanie symboli lub piktogramów również na poręczach lub balustradach przy urządzeniach. Symbole powinny być opracowane przez specjalistów i znaleźć się na wysokości 1,1 m-1,4 m.

Poza regulaminami zaleca się wprowadzenie dodatkowych elementów informacyjno-edukacyjnych, które wzbogacą przestrzeń. Mogą być to np. tabliczki edukacyjne, proekologiczne z nazwami roślin, przedstawiające etapy wzrostu lub wskazówki dotyczące ich pielęgnacji. W przypadku niektórych urządzeń zabawowych lub siłowni mogą być to tabliczki instruujące. Tabliczki mogą zawierać różne informacje i ciekawostki w zależności od terenu. Istotne jest, aby treść podana była w przyjaznej formie graficznej oraz w czytelny sposób – znaki powinny być jasne i intuicyjne.

Przykładowe wzory tablic regulaminowych

WITAJ NA TERENIE REKREACYJNYM

W TROSCE O TO MIEJSCE, A TAKŻE KOMFORT UŻYTKOWNIKÓW,
PROSIMY O STOSOWANIE SIĘ DO REGULAMINU

NIE ZAKŁÓCAJ SPOKOJU I ODPOCZYNKU,
DBAJ O BEZPIECZEŃSTWO SVOJE I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW

JAZDA NA ROWERACH I HULAJNOGACH JEST DOZWOLONA
WYŁĄCZNIE W MIEJSCACH I NA ŚCIEŻKACH DO TEGO PRZEZNACZONYCH,
JAZDA NA QUADACH JEST ZABRONIONA

POZWÓL CIESZYĆ SIĘ PIĘKNYM MIEJSCEM TAKŻE INNYM,
NIE DEWASTUJ WYPOSAŻENIA I OGRODZEŃ, NIE NISZCZ ROŚLINNOŚCI

NIE ŚMIEĆ, NIE RZUCAJ NA ZIEMIĘ NIEDOPALKÓW I GUM DO ŻUCIA!
ZOSTAW MIEJSCE W TAKIM STANIE, W JAKIM JE ZASTAŁEŚ, LUB LEPSZYM

SPOŻYWANIE ALKOHOLU, PALENIE ORAZ ZAŻYWANIE INNYCH
ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH JEST TU ZABRONIONE!

TWÓJ ZWIERZAK JEST TU MILE WIDZIANY, ALE TRZYMAJ GO NA SMYCZY

NIE ZAPOMNIJ POSPRZĄTAĆ PO SWOIM PUPILU

KORZYSTAJ Z ZAGOSPODAROWANIA ZGODNIE Z JEGO PRZEZNACZENIEM,
DLA WŁASNEGO BEZPIECZEŃSTWA ZGŁOŚ ZAUWAŻONE USZKODZENIE

NIE PAŁ OGNISK

ADMINISTRATOREM TERENU JEST GDAŃSKI ZARZĄD DRÓG I ZIELENI
UL. PARTYZANTÓW 36, 80-254 GDAŃSK ☎ 58-34 10 041 ✉ info@gzdzg.gda.pl

INFORMACJE O USZKODZENIACH I ZAUWAŻONYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH NALEŻY ZGŁASZAĆ CAŁODOBOWO DO GDAŃSKIEGO CENTRUM KONTAKTU
☎ 58-52 44 500 ✉ kontakt@gdamk.gda.pl

OSOBY NARUSZAJĄCE ZASADY NINIEJSZEGO REGULAMINU PODLEGAJĄ KAROM REGULOWANYM PRZEZ KODEKS CYWILNY I KODEKS WYKROCZEŃ.
ADMINISTRATOR NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA USZCZERBKĘ NA ZDROWIU OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TERENU,
KTÓRE WYNIKŁY Z NIEZASTOSOWANIA ZASAD NINIEJSZEGO REGULAMINU.

WITAJ NA TERENIE REKREACYJNYM

W TROSCE O TO MIEJSCE, A TAKŻE KOMFORT UŻYTKOWNIKÓW,
PROSIMY O STOSOWANIE SIĘ DO REGULAMINU

NIE ZAKŁÓCAJ SPOKOJU I ODPOCZYNKU,
DBAJ O BEZPIECZEŃSTWO SVOJE I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW

JAZDA NA ROWERACH I HULAJNOGACH JEST DOZWOLONA
WYŁĄCZNIE W MIEJSCACH I NA ŚCIEŻKACH DO TEGO PRZEZNACZONYCH,
JAZDA NA QUADACH JEST ZABRONIONA

POZWÓL CIESZYĆ SIĘ PIĘKNYM MIEJSCEM TAKŻE INNYM,
NIE DEWASTUJ WYPOSAŻENIA I OGRODZEŃ, NIE NISZCZ ROŚLINNOŚCI

NIE ŚMIEĆ, NIE RZUCAJ NA ZIEMIĘ NIEDOPALKÓW I GUM DO ŻUCIA!
ZOSTAW MIEJSCE W TAKIM STANIE, W JAKIM JE ZASTAŁEŚ, LUB LEPSZYM

SPOŻYWANIE ALKOHOLU, PALENIE ORAZ ZAŻYWANIE INNYCH
ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH JEST TU ZABRONIONE!

TWÓJ ZWIERZAK JEST TU MILE WIDZIANY, ALE TRZYMAJ GO NA SMYCZY

NIE ZAPOMNIJ POSPRZĄTAĆ PO SWOIM PUPILU

KORZYSTAJ Z ZAGOSPODAROWANIA ZGODNIE Z JEGO PRZEZNACZENIEM,
DLA WŁASNEGO BEZPIECZEŃSTWA ZGŁOŚ ZAUWAŻONE USZKODZENIE

NIE PAŁ OGNISK

ADMINISTRATOREM TERENU JEST GDAŃSKI ZARZĄD DRÓG I ZIELENI
UL. PARTYZANTÓW 36, 80-254 GDAŃSK ☎ 58-34 10 041 ✉ info@gzdzg.gda.pl

INFORMACJE O USZKODZENIACH I ZAUWAŻONYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH NALEŻY ZGŁASZAĆ CAŁODOBOWO DO GDAŃSKIEGO CENTRUM KONTAKTU
☎ 58-52 44 500 ✉ kontakt@gdamk.gda.pl

OSOBY NARUSZAJĄCE ZASADY NINIEJSZEGO REGULAMINU PODLEGAJĄ KAROM REGULOWANYM PRZEZ KODEKS CYWILNY I KODEKS WYKROCZEŃ.
ADMINISTRATOR NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA USZCZERBKĘ NA ZDROWIU OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TERENU,
KTÓRE WYNIKŁY Z NIEZASTOSOWANIA ZASAD NINIEJSZEGO REGULAMINU.

WITAJ NA PLACU ZABAW

W TROSCE O TO MIEJSCE, A TAKŻE KOMFORT UŻYTKOWNIKÓW,
PROSIMY O STOSOWANIE SIĘ DO REGULAMINU

1. PLAC ZABAW PRZEZNACZONY JEST DLA DZIECI I MŁODZIEŻY
2. DZIECI PONIŻEJ 10 LAT MUSZĄ ZNAJDOWAĆ SIĘ POD OPIEKĄ OSÓB DOROSŁYCH
3. ZA BEZPIECZEŃSTWO DZIECI ZNAJUJĄCYCH SIĘ NA PLACU ZABAW
ODPOWIEDZIALNOŚĆ PONOSZĄ OPIEKUNOWIE
4. ZA SZKODY WYRZĄDZONE PRZEZ DZIECI ODPOWIADAJĄ OPIEKUNOWIE
5. Z URZĄDZEŃ ZABAWOWYCH NALEŻY KORZYSTAĆ ZGODNIE Z ICH PRZEZNACZENIEM
6. W POKLIŻU URZĄDZEŃ ZABAWOWYCH ZABRONIONE SĄ GRY ZESPÓŁOWE

ZAKAZ WPROWADZANIA PSÓW
I INNYCH ZWIERZĄT, ZA WYJĄTKIEM
PSÓW PRZEWODNIKÓW

ZAKAZ SPOŻYWANIA ALKOHOLU
ORAZ ZAŻYWANIE INNYCH
ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

ZABRONIONE JEST WCHODZENIE
NA GÓRNE ELEMENTY
KONSTRUKCJI OBJEKTÓW

ZAKAZ PALENIA WYROBÓW
TYTONIOWYCH I E. PAPIEROSÓW

ZAKAZ JAZDY NA ROWERACH,
QUADACH, SKUTERACH

ZAKAZ ZAŚMIECANIA
I ZANIECZYSZCZANIA

ZAKAZ DEWASTOWANIA
WYPOSAŻENIA, OGRODZEŃ ORAZ
ROŚLINNOŚCI

ZAKAZ KORZYSTANIA
Z USZKODZONYCH URZĄDZEŃ

ADMINISTRATOREM TERENU JEST GDAŃSKI ZARZĄD DRÓG I ZIELENI
UL. PARTYZANTÓW 36, 80-254 GDAŃSK ☎ 58-34 10 041 ✉ info@gzdzg.gda.pl

INFORMACJE O USZKODZENIACH I ZAUWAŻONYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH NALEŻY ZGŁASZAĆ CAŁODOBOWO DO GDAŃSKIEGO CENTRUM KONTAKTU
☎ 58-52 44 500 ✉ kontakt@gdamk.gda.pl

OSOBY NARUSZAJĄCE ZASADY NINIEJSZEGO REGULAMINU PODLEGAJĄ KAROM REGULOWANYM PRZEZ KODEKS CYWILNY I KODEKS WYKROCZEŃ.
ADMINISTRATOR NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA USZCZERBKĘ NA ZDROWIU OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TERENU,
KTÓRE WYNIKŁY Z NIEZASTOSOWANIA ZASAD NINIEJSZEGO REGULAMINU.

WITAJ NA TERENIE REKREACYJNYM

W TROSCE O TO MIEJSCE, A TAKŻE KOMFORT UŻYTKOWNIKÓW,
PROSIMY O STOSOWANIE SIĘ DO REGULAMINU

NIE ZAKŁÓCAJ SPOKOJU I ODPOCZYNKU,
DBAJ O BEZPIECZEŃSTWO SVOJE I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW

JAZDA NA ROWERACH I HULAJNOGACH JEST DOZWOLONA
WYŁĄCZNIE W MIEJSCACH I NA ŚCIEŻKACH DO TEGO PRZEZNACZONYCH,
JAZDA NA QUADACH JEST ZABRONIONA

POZWÓL CIESZYĆ SIĘ PIĘKNYM MIEJSCEM TAKŻE INNYM,
NIE DEWASTUJ WYPOSAŻENIA I OGRODZEŃ, NIE NISZCZ ROŚLINNOŚCI

NIE ŚMIEĆ, NIE RZUCAJ NA ZIEMIĘ NIEDOPALKÓW I GUM DO ŻUCIA!
ZOSTAW MIEJSCE W TAKIM STANIE, W JAKIM JE ZASTAŁEŚ, LUB LEPSZYM

SPOŻYWANIE ALKOHOLU, PALENIE ORAZ ZAŻYWANIE INNYCH
ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH JEST TU ZABRONIONE!

TWÓJ ZWIERZAK JEST TU MILE WIDZIANY, ALE TRZYMAJ GO NA SMYCZY

NIE ZAPOMNIJ POSPRZĄTAĆ PO SWOIM PUPILU

KORZYSTAJ Z ZAGOSPODAROWANIA ZGODNIE Z JEGO PRZEZNACZENIEM,
DLA WŁASNEGO BEZPIECZEŃSTWA ZGŁOŚ ZAUWAŻONE USZKODZENIE

NIE PAŁ OGNISK

ADMINISTRATOREM TERENU JEST GDAŃSKI ZARZĄD DRÓG I ZIELENI
UL. PARTYZANTÓW 36, 80-254 GDAŃSK ☎ 58-34 10 041 ✉ info@gzdzg.gda.pl

INFORMACJE O USZKODZENIACH I ZAUWAŻONYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH NALEŻY ZGŁASZAĆ CAŁODOBOWO DO GDAŃSKIEGO CENTRUM KONTAKTU
☎ 58-52 44 500 ✉ kontakt@gdamk.gda.pl

OSOBY NARUSZAJĄCE ZASADY NINIEJSZEGO REGULAMINU PODLEGAJĄ KAROM REGULOWANYM PRZEZ KODEKS CYWILNY I KODEKS WYKROCZEŃ.
ADMINISTRATOR NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA USZCZERBKĘ NA ZDROWIU OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TERENU,
KTÓRE WYNIKŁY Z NIEZASTOSOWANIA ZASAD NINIEJSZEGO REGULAMINU.

Zalecenia techniczne

Normy techniczne

Aktualnie obowiązującą podstawową normą dla placów zabaw jest PN-EN 1176 - Wyposażanie placów zabaw i nawierzchnie. Normą dotyczącą nawierzchni placów zabaw amortyzujących upadki, w tym metod wyznaczania amortyzacji uderzenia, jest Norma PN-EN 1177. Natomiast w zakresie wyposażenia bezpieczeństwa siłowni plenerowych zainstalowanych na stałe należy korzystać z normy PN-EN 16630. Osobne dokumenty zostały opracowane także dla sprzętu boiskowego i terenów sportowych. Potwierdzenie zgodności placów zabaw z obowiązującymi normami następuje na podstawie dokumentów takich jak: certyfikat jakości, deklaracja zgodności (dla wyrobów jednostkowych), świadectwo inspekcji.

Place zabaw muszą również spełniać warunki określone przepisami Prawa budowlanego w zakresie między innymi: nasłonecznienia, odległości od ulic, okien, miejsc gromadzenia odpadów oraz miejsc postojowych.

Kontrole techniczne

Przy odbiorze placu zabaw wykonawca winien przedstawić dokumenty materiałowe: karty techniczne urządzeń oraz nawierzchni, certyfikaty, atesty oraz instrukcje: montażu, konserwacji i kontroli urządzeń. Jakość materiału oraz prawidłowość montażu oceniana jest w trakcie odbioru i potwierdzana w protokole odbioru.

Na placach zabaw wymagane jest utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa, co wiąże się z odpowiednim stanem technicznym urządzeń. Kontrole urządzeń oraz ich konserwacje powinny odbywać się zgodnie z instrukcjami producenta.

Norma PN-EN 1176 przewiduje trzy typy kontroli placów zabaw:

- regularna przez oględziny co 1-7 dni,
- funkcjonalna co 1-3 miesiące,
- podstawowa – raz w roku.

Ponadto co 5 lat plac zabaw winien być objęty przeglądem wynikającym z przepisów Prawa Budowlanego, przeprowadzonym przez osobę posiadającą stosowne uprawnienia.

Właściciel bądź administrator terenu, na którym znajduje się plac zabaw, winien zadbać o to, by plac zabaw posiadał Książkę Placu Zabaw, zawierającą między innymi plan kontroli, potwierdzenie ich przeprowadzenia oraz dokumentację przeglądową. Obowiązkiem osoby kontrolującej obiekt jest potwierdzenie wykonania kontroli przez wykonanie odpowiedniego wpisu do dziennika kontroli.

W przypadku dewastacji urządzenia na placu zabaw bądź wystąpienia sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia - plac zabaw należy niezwłocznie wygrodzić widoczną taśmą zabezpieczającą oraz umieścić informację o bezwzględnym zakazie korzystania z placu. Naprawa winna być wykonana w jak najszybszym terminie (w miarę możliwości w ciągu 24 godzin). W przypadku braku możliwości natychmiastowej naprawy, wynikającej np. z konieczności wymiany elementu składowego urządzenia, urządzenie uszkodzone należy wyłączyć z użytkowania (w sytuacji krytycznej – urządzenie należy zdemontować i usunąć z placu zabaw). Po naprawie, przed przystąpieniem do użytkowania, należy przeprowadzić kontrolę regularną placu zabaw oraz wpisać do książki obiektu naprawy lub wymiany urządzeń, jakie miały miejsce.

Zalecenia techniczne dla ogrodzeń

W przypadku stosowania ogrodzeń w przestrzeni zabaw, powinny one spełniać poniższe wymagania techniczne:

KONSTRUKCJA ogrodzenia musi być stabilna, powinna być równo zakończona, nie posiadać ostrych wystających elementów. Jeżeli przeszło ogrodzenia ma wystające zakończenia, musi być ono montowane tymi zakończeniami ku podłożu. Odstępy między elementami ogrodzenia należy dobrać tak, aby nie było możliwe zaklinowanie się głowy dziecka.

ABY UNIKNĄĆ przekopywania się zwierząt pod ogrodzeniem, zalecane jest wykonanie go na cokole betonowym prefabrykowanym. Cokół należy ukryć w podłożu lub maskować zielenią (dla obsadzenia pnąciami).

WEJŚCIA I WYJŚCIA powinny być dostosowane do wielkości obsługiwanego placu. Zalecany minimalny dystans pokonywany do najbliższego wyjścia nie powinien przekraczać 30 m.

FURTKA powinna być zamontowana tak, aby uniknąć ryzyka zakleszczenia palców.

FURTKA powinna mieć szerokość pozwalającą na swobodne przejście z wózkiem i przejazd osoby na wózku, zaleca się stosowanie ogrodzenia z furtką dwuskrzydłową. Należy również przewidzieć możliwość wjazdu sprzętu serwisowego, np. maszyn ogrodniczych. Ze względu na możliwość wystąpienia wypadku, dojście do placu powinno być dostosowane do pojazdów służb ratunkowych, tak aby mogły swobodnie wjechać na teren jak najbliżej miejsca wypadku. Takim rozwiązaniem jest wprowadzenie bramki i furtki o szerokości minimum 2,15 m.

ABY ZABEZPIECZYĆ przeszłą przed kradzieżą lub dewastacją, należy je montować przy użyciu śrub zrywalnych ze stali nierdzewnej.

NALEŻY montować bezpieczne klamki.

← ryc. 49
Ogrodzenie Placu
Zabaw na Kwadracie
w rejonie ul. Chopina
w Gdańsku.

Zalecenia techniczne dla urządzeń

Urządzenia zabawowe na etapie produkcji fabrycznej poddawane są różnym procesom technologicznym. Każde urządzenie składa się z pojedynczych elementów. Każdy element musi być zabezpieczony w taki sposób, aby w czasie użytkowania nie ulegał degradacji w wyniku np. odkształcenia, korozji, gnicia drewna, niekontrolowanych spękań. Wskazane jest, aby procesy technologiczne były wykonane w sposób zapewniający jak najdłuższą bezusterkową eksploatację urządzenia. Biorąc pod uwagę obecnie zachodzące zmiany klimatyczne, w trosce o środowisko naturalne, warto pamiętać o stosowaniu materiałów, które po zakończeniu użytkowania urządzenia będzie można podać całkowitemu recyklingowi. Przy doborze urządzeń w klimacie nadmorskim (zwłaszcza w strefie przybrzeżnej) należy brać również pod uwagę stężenie soli w powietrzu, które w znacznym stopniu wpływa na degradację elementów stalowych. Szybkość korozji gwałtownie wzrasta przy zwiększonym stężeniu soli, a po pewnym czasie degradacji ulega całe urządzenie.

Projektując plac zabaw, należy zastanowić się, jakich urządzeń i z jakiego materiału wykonanych chcemy użyć, aby uzyskać przestrzeń spójną kompozycyjnie i materiałowo. Niezależnie od rodzaju materiału (np. drewno, metal, tworzywa sztuczne) należy właściwie opisać cechy materiału oraz wymogi konstrukcyjne w celu uzyskania trwałych urządzeń odpowiedniej jakości.

URZĄDZENIA z drewna nie są sobie równe i warto podkreślić, iż zastosowanie do ich produkcji zwykłego drewna sosnowego toczonego spowoduje szybkie wyeksploatowanie urządzeń, a co za tym idzie, konieczność ponoszenia wyższych kosztów napraw i wcześniejszej wymiany urządzenia. Zalecane jest stosowanie urządzeń z drewna twardego (np. z drewna robinii), które oprócz walorów estetycznych wykazują wysoki stopień trwałości. Dużą wytrzymałością charakteryzuje się także drewno klejone. Drewno winno być impregnowane ciśnieniowo lub zanurzeniowo. Dopuszcza się również impregnację powierzchniową. Sklejka używana do produkcji urządzeń winna być wodoodporna i antypoślizgowa. Elementy drewniane w kolorze naturalnym należy zabezpieczyć przez olejowanie. Do nadania koloru elementom drewnianym zaleca się stosować: bejce, lakierobejce lub farby akrylowe.

URZĄDZENIA wykonane z tworzyw sztucznych są kolejnym typem urządzeń, które obecnie cieszą się ogromnym powodzeniem. Należy zadbać o odpowiednią jakość tworzywa w celu uniknięcia nieodwracalnych zmian (odkształcenia, zwichrowania, utrata barwy bądź spękania np. nakładek), jakie mogą zajść pod wpływem promieniowania słonecznego UV w urządzeniach wykonanych z tworzywa niskiej jakości. Elementy z tworzyw sztucznych winny być barwione w masie.

STOSUJĄC urządzenia o konstrukcji metalowej, musimy pamiętać o wymogu zastosowania fabrycznego procesu ocynkowania, który będzie gwarantował długą trwałość urządzeń. Wykonawca winien przedstawić dokument potwierdzający zabezpieczenie urządzenia z metalu w procesie fabrycznym. Niedopuszczalne jest stosowanie elementów metalowych zabezpieczonych jedynie przez podkład z cynku. Najczęściej stosowanym metalem jest stal ocynkowana lub stal nierdzewna oraz ryflowana blacha aluminiowa. Elementy stalowe należy malować proszkowo farbami strukturalnymi lub ewentualnie lakierami akrylowymi. Nie dopuszcza się malowania powierzchniowego, z wyjątkiem drobnych uszkodzeń mechanicznych powstałych w trakcie użytkowania urządzenia.

Zakończenie

Niniejsze opracowanie wskazuje kierunki dla rozwoju przestrzeni zabaw w Gdańsku. Nie dotyczy ono wyłącznie nowo projektowanych terenów, ale ma stanowić wytyczne także dla modernizacji istniejących na terenie miasta przestrzeni. Podejmując się modernizacji, należy stosować się do wytycznych w możliwie szerokim zakresie. Kolejnym krokiem w procesie poprawiania jakości gdańskich przestrzeni zabaw powinny być indywidualne wytyczne projektowe dla placów zabaw wymagających modernizacji, poprzedzające wykonanie dokumentacji projektowej. Poprzedzające je analizy winny obejmować wszelkie zagadnienia, mające wpływ na jakość przestrzeni zabaw, szczególnie jej dostępność, funkcjonalność i estetykę.

Poniżej ukazano poglądowe szkice dwóch lokalnych placów zabaw z gdańskiej przestrzeni, w których przedstawiono jak mogłyby wyglądać, gdyby wykonano je zgodnie ze wskazaniami zawartymi w opracowaniu. Zakres stopniowo wprowadzanych zmian w istniejących przestrzeniach zabaw, podnoszących ich atrakcyjność nie musi generować znacznych kosztów.

ryc. 50

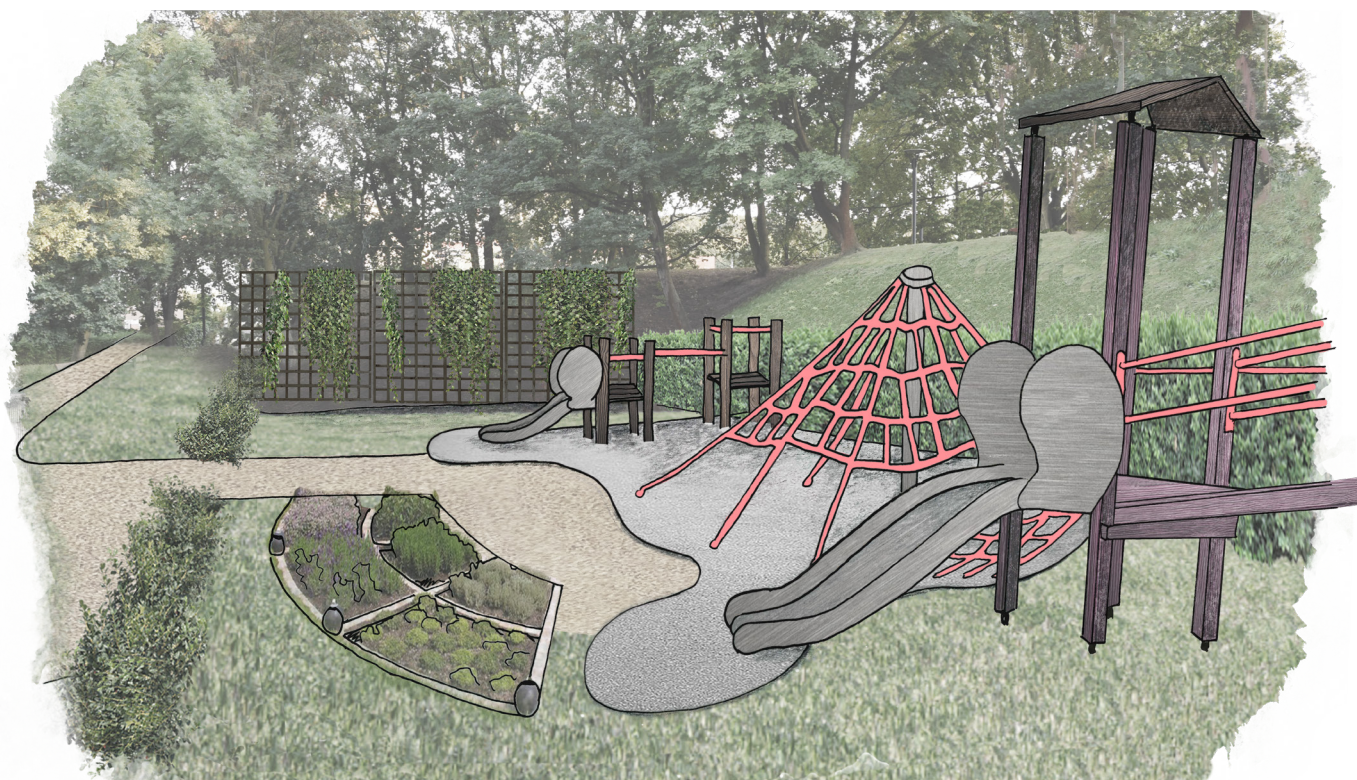
Plac zabaw przy ul. Platynowej – stan istniejący oraz inny sposób zagospodarowania – zamiast ogrodzenia wprowadzono nasadzenia krzewów, trawnik zastąpiono łąką kwietną. Atrakcyjna istniejąca piaskownica – statek „SM Orunia”, częściowo wykonana z drewna, została przedstawiona w innej kompozycji kolorystycznej, spójnej z pozostałym wyposażeniem.

ryc. 51

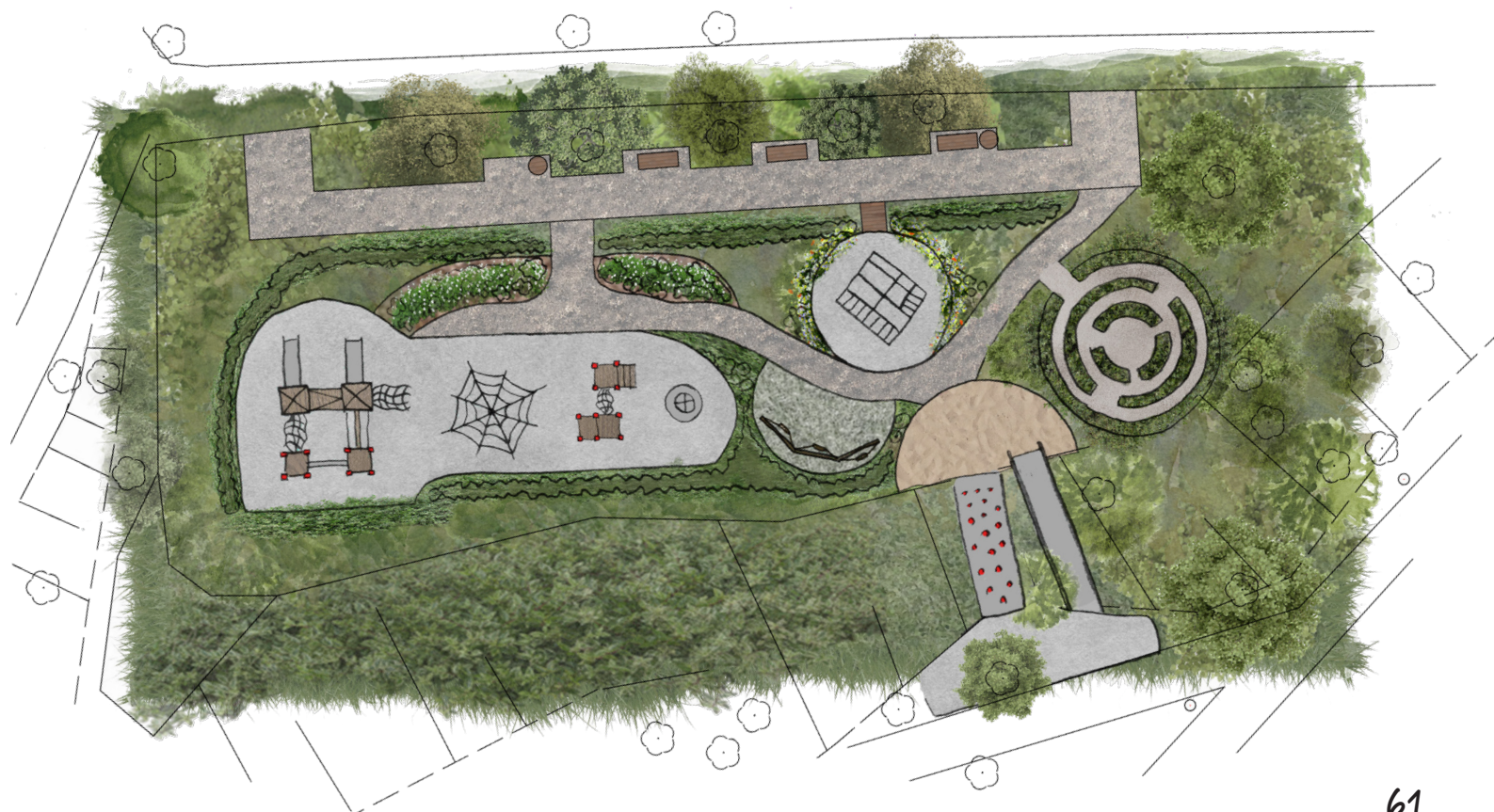
Plac zabaw przy ul. Reduta Miejska, gdzie ogrodzeniem stały się pergole i żywopłoty, nawierzchnię syntetyczną ograniczono do stref bezpiecznych, a użytych kolorów jest mniej. W strefie wejścia znajduje się wolna przestrzeń i ogródek. Do stref bezpiecznych prowadzi ścieżka z nawierzchni mineralnej.

rzc. 52

Schemat rzutu przedstawia przykładowe rozwiązania w przypadku rozbudowy terenu przestrzeni zabaw. Wykorzystano skarpy terenu oraz wprowadzono różne strefy z elementami dla młodszych i starszych użytkowników – labirynt, zestaw do ćwiczeń, huśtawki oraz piaskownica potączona ze ścianką wspinaczkową i zjeżdżalnią. Całość łączy się z przylegającą ścieżką parkową.

Spis rycin

- Ryc.1.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Pracowni Sztuczka, Centrum Kultury w Lublinie, autor Bartek Nowakowski
- Ryc.2.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.3.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.4.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.5.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.6.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.7.** rysunek wykonany przez Angelikę Muzolf
- Ryc.8.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.9.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.10.** rysunek wykonany przez Martynę Śpiątek w ramach praktyk studenckich
- Ryc.11.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.12.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.13.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.14.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.15.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.16.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.17.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.18.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.19.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.20.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.21.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.22.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.23.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.24.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.25.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.26.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.27.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.28.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.29.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.30.** rysunek wykonany przez Martynę Śpiątek

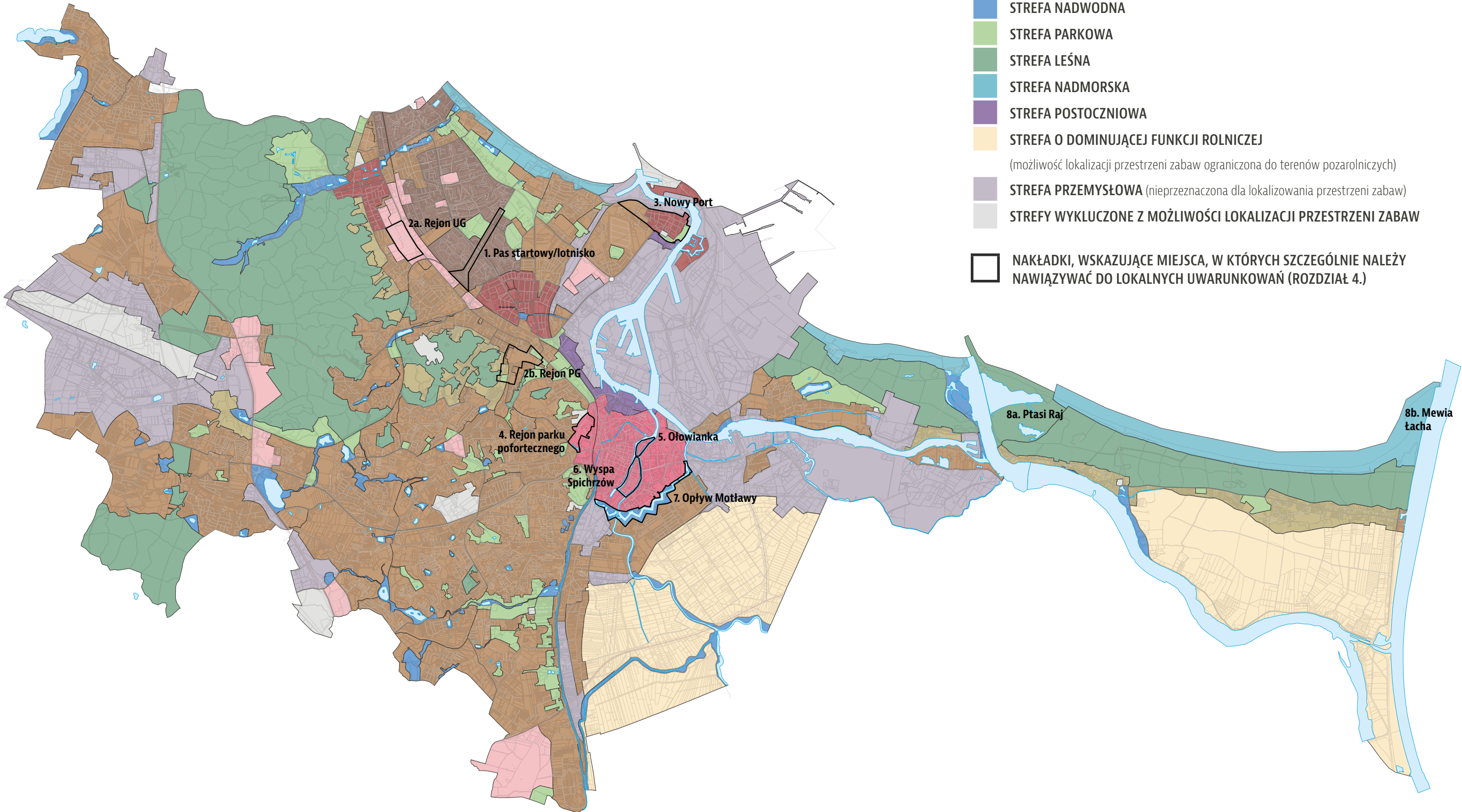
- w ramach praktyk studenckich
- Ryc.31.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.32.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.33.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.34.** Dzięki uprzejmości Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.35. a,b** Dzięki uprzejmości Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.36.** rysunek wykonany przez Angelikę Muzolf
- Ryc.37.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.38.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.39.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zakładu Zieleni Miejskiej w Katowicach
- Ryc.40.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.41.** Dzięki uprzejmości i za zgodą Zarządu Dróg i Zieleni w Krakowie
- Ryc.42.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.43.** rysunek wykonany przez Martynę Śpiątek w ramach praktyk studenckich
- Ryc.44.** zdjęcie ze strony Dyrekcji Rozbudowy Miasta Gdańska, autor nieznany, [online] <http://www.drmg.gdansk.pl/>, [dostęp: VI 2019]
- Ryc.45.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.46.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.47.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.48.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.49.** archiwum PP GZDiZ
- Ryc.50.** archiwum PP GZDiZ, rysunek wykonany przez Angelikę Muzolf
- Ryc.51.** archiwum PP GZDiZ, rysunek wykonany przez Angelikę Muzolf
- Ryc.52.** archiwum PP GZDiZ, rysunek wykonany przez Angelikę Muzolf

Opracowujący dołożył wszelkich starań w celu ustalenia autorstwa zdjęć oraz właścicieli praw do dzieł reprodukowanych w opracowaniu. Autorzy i właściciele praw, którzy nie zostali ujęci w wykazie, proszeni są o kontakt z Gdańskim Zarządem Dróg i Zieleni, Dział Rozwoju Przestrzeni Publicznej.

Wykaz literatury

1. Dwornikiewicz K.: Plac zabaw – dlaczego to takie ważne? Stowarzyszenie Grupa Marki 2020, 2010, [online], dostępny w Internecie: <http://www.marki2020.pl/wp-content/uploads/2010/08/Plac-zabaw.pdf>, [dostęp: VI 2019].
2. Czałczyńska-Podolska M.: Ewolucja placu zabaw. Koncepcja przestrzeni zabaw dla dzieci w Europie i Stanach Zjednoczonych w: CZASOPISMO NAUKOWE przestrzeń i FORMa, tom 13. Szczecin: Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, 2010, s. 73-88. [online], dostępny w Internecie: http://www.pif.zut.edu.pl/pif-13_pdf/B-01_Czalczyńska-Podolska.pdf, [dostęp: VI 2019].
3. Kleszcz J.: Edukacja przez naturę. Ekologiczne place zabaw dla dzieci – geneza w: Architectus, nr 2(46). Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 2016, s. 125-140. [online], dostępny w Internecie: http://www.architectus.arch.pwr.wroc.pl/46/46_10.pdf, [dostęp: VI 2019].
4. Janik A.: Warunki do zabawy na Przygodowym Placu Zabaw w Berkeley Marina w Kalifornii w: Problemy Wczesnej Edukacji, nr 3(38). Gdańsk: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, 2017, s. 145-153. [online], dostępny w Internecie: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-0df44d12-574e-42da-8994-6182b2f9c319>, [dostęp: VI 2019].
5. Gajdek A.: Problematyka budowania terenów gier i zabaw dla dzieci (rozprawa doktorska, 2013), Instytut Architektury Krajobrazu, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki. [online], dostępny w Internecie: http://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i4/i4/i0/i1/i5/r44015/GajdekA_ProblematykaBudowania.pdf, [dostęp: VI 2019].
6. Czałczyńska-Podolska M.: Współczesny plac zabaw jako atrakcyjna przestrzeń w CZASOPISMO NAUKOWE przestrzeń i FORMa, tom 26. Szczecin: Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, 2016, s. 27-38.
7. Kosmala M.: Jak stworzyć bezpieczne miejsce zabaw dziecięcych – poradnik, Marta Widz (red.). Miasto Stołeczne Warszawa, 2008.
8. Gołąb M.: Place zabaw: źródła, ewolucja, działanie (praca magisterska, 2014), Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski, [online], dostępny w Internecie: Repozytorium Centrum Nauki Otwartej <https://depot.ceon.pl/>, [dostęp: VI 2019].
9. Chimczak P.: Integrator w Wrocław - Wejście od podwórza. Podsumowanie. Wrocław, Europejska Stolica Kultury, 2016, s. 76-77.
10. Strona internetowa dotycząca przygodowych placów zabaw [online], dostępny w Internecie: <http://adventureplaygrounds.hampshire.edu/faq.html>, [dostęp VII 2019].
11. Pajdokracja, czyli Rezerwat Dzikich Dzieci [online], dostępny w Internecie: <http://ck.lublin.pl/2017/07/pajdokracja-czyli-rezerwat-dzikich-dzieci/>, [dostęp V 2019].
12. Komorowska A.: Ogród przedszkolny – poradnik. Miasto Poznań, [online], dostępny w Internecie: www.poznan.pl, [dostęp VII 2019].
13. Pahtaja V., Hämmäläinen P., Leppänen T.: Exercising Senior Citizens' Balance and Motor Coordination [online], dostępny w Internecie: <http://motionwellnesssystems.homestead.com/MotionSystemStudy.pdf>, [dostęp VIII 2019].
14. Strona internetowa Nieplac Zabaw [online], dostępny w Internecie: <https://nieplaczabaw.pl/>, [dostęp VI 2019].

Mapa podziału
miasta Gdańska na strefy

LEGENDA DO WYODRĘBNIONYCH STREF:

- ŚRÓDMIEŚCIE
 - STREFA HISTORYCZNA (WYBRANE REJONY HISTORYCZNE)
 - STREFA MIESZKANIOWA
 - NIKTÓRE WYBRANE OSIEDLA MODERNISTYCZNE
 - STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI USŁUGOWEJ
 - STREFA PODLEŚNA
 - STREFA NADWODNA
 - STREFA PARKOWA
 - STREFA LEŚNA
 - STREFA NADMORSKA
 - STREFA POSTOCZNIOWA
 - STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI ROLNICZEJ
(możliwość lokalizacji przestrzeni zabaw ograniczona do terenów pozarolniczych)
 - STREFA PRZEMYSŁOWA (nieprzeznaczona dla lokalizowania przestrzeni zabaw)
 - STREFY WYKLUCZONE Z MOŻLIWOŚCI LOKALIZACJI PRZESTRZENI ZABAW
- NAKŁADKI, WSKAZUJĄCE MIEJSCA, W KTÓRYCH SZCZEGÓLNIE NALEŻY NAWIĄZYWAĆ DO LOKALNYCH UWARUNKOWAŃ (ROZDZIAŁ 4.)

URZĄDZENIA I NAWIERZCHNIA - KOLORY *		URZĄDZENIA I ELEMENTY MAŁEJ ARCHITEKTURY - MATERIAŁY	OGRODZENIA - MATERIAŁY I KOLORY	NAWIERZCHNIA - MATERIAŁY
ŚRÓDMIEŚCIE				
STREFA HISTORYCZNA (WYBRANE REJONY HISTORYCZNE)	naturalne kolory materiałów oraz maksymalnie dwa kolory wiodące w połączeniu z kolorami tła w odcieniach stonowanych; nie określa się palety barw, należy zwracać uwagę na otoczenie, które powinno determinować indywidualny dla miejsca wybór kolorów	stal i stal nierdzewna, z elementami drewnianymi (drewno klejone) oraz innymi materiałami naturalnymi np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne), oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne	materiały: metal lub kompozyt, materiały ceramiczne, materiały naturalne, np. kamień; kolorystyka: dla elementów metalowych - kolorystyka spójna z elementami małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych); zaleca się nawiązanie formą ogrodzenia do historycznych wzorów występujących w sąsiedztwie; należy projektować ogrodzenie w połączeniu z roślinnością	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37,szczególnie zalecany materiał nawierzchni bezpiecznej - nawierzchnia sztuczna, poza strefami bezpiecznymi - komponowany w odniesieniu do nawierzchni przylegających chodników
STREFA MIESZKANIOWA	naturalne kolory materiałów oraz maksymalnie trzy kolory wiodące w połączeniu z kolorami tła w odcieniach stonowanych; nie określa się palety barw, należy zwracać uwagę na otoczenie, które powinno determinować indywidualny dla miejsca wybór kolorów	stal i stal nierdzewna, aluminium oraz elementy drewniane (drewno klejone) i inne materiały naturalne np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne), tworzywo sztuczne wysokiej jakości, oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne	materiały: materiały naturalne, w mniejszym stopniu metal i panele systemowe przy miejscowym obsadzeniu pnąciami np. bluszczem, hortensją; kolorystyka: dla elementów metalowych - kolorystyka spójna z elementami małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych); w uzasadnionych przypadkach, możliwe jest zastosowanie ogrodzenia wykonanego wg indywidualnego projektu z użyciem jednego z kolorów występujących na placu zabaw	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37
NIEKTÓRE WYBRANE OSIEDLA MODERNISTYCZNE				
STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI USŁUGOWEJ	maksymalnie trzy kolory wiodące w połączeniu z kolorami w odcieniach stonowanych; kolor wiodący może znaleźć się w nawierzchni			
STREFA PODLEŚNA	naturalne kolory materiałów oraz maksymalnie dwa kolory wiodące występujące w krajobrazie w połączeniu kolorami palety ziemi; nawierzchnia powinna stanowić tło dla wyraźnej kolorystyki urządzeń; przykładowe palety na stronie 35	elementy drewniane (robinia, drewno klejone) i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina	materiały: materiały naturalne, np. drewno; kolorystyka: naturalna kolorystyka materiałów, kolorystyka spójna z elementami małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych) lub stonowany kolor z palety ziemi występujący na placu zabaw; wskazane jest miejscowe obsadzenie ogrodzenia pnąciami np. bluszczem czy hortensją	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37, szczególnie zalecany materiał nawierzchni bezpiecznej - zmiękczone zrębki drewniane
STREFA NADWODNA		drewno (drewno klejone, robinia) z elementami ze stali lub stali nierdzewnej oraz inne materiały naturalne jak np. kamień, wiklina oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne		
STREFA PARKOWA		drewno (robinia, drewno klejone) z elementami ze stali i stali nierdzewnej i materiały naturalne takie jak np. kamień, wiklina, oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne		
STREFA LEŚNA	naturalne kolory materiałów; dopuszcza się malowanie wyłącznie drobnych elementów, maksymalnie w dwóch wybranych kolorach	drewno (robinia) i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina	przestrzenie zabaw powinny funkcjonować bez ogrodzeń, w przypadku uzasadnionej konieczności stosowania ogrodzenia należy zastosować się do wytycznych jak w strefach podleśnej i nadwodnej	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37, szczególnie zalecany materiał nawierzchni bezpiecznej - kora,poza strefami bezpiecznymi - drewno, nawierzchnia mineralna
STREFA NADMORSKA	naturalne kolory materiałów oraz kolory charakterystyczne dla klimatu morskiego (kolory piasku, nieba oraz morskiej wody); nawierzchnia powinna stanowić tło dla wyraźnie zarysowanych urządzeń; przykładowe palety na stronach 35-36	drewno (robinia), drewno bielone i inne materiały naturalne, np. kamień, wiklina oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne	materiały: materiały naturalne (np. drewno lub kamień), lina żeglarska; kolorystyka: naturalna kolorystyka materiałów, w przypadku malowania elementów drewnianych należy zastosować odcienie bieli oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne; wskazane jest miejscowe obsadzenie ogrodzenia pnąciami np. winobluszczem (w miejscach osłoniętych od wiatru)	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37,szczególnie zalecany materiał nawierzchni bezpiecznej - piasek, poza strefami bezpiecznymi - drewno
STREFA POSTOCZNIOWA	jeden kolor wiodący, przy czym wybrany kolor można stosować w różnych odcieniach; kolor należy łączyć z naturalnym kolorem wykorzystywanych materiałów lub z odcieniami palety ziemi	niemalowana stal nierdzewna (ewentualnie aluminium) z elementami drewnianymi i materiały naturalne jak np. kamień, tworzywo sztuczne wysokiej jakości, korten oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne	materiały: metal lub kompozyt, materiały ceramiczne, materiały naturalne (np. kamień), dopuszcza się stosowanie materiałów kojarzących się z charakterem industrialnym np. beton, korten; kolorystyka: dla elementów metalowych - kolorystyka spójna z elementami małej architektury w danym rejonie (wg szczegółowych wytycznych); w uzasadnionych przypadkach, możliwe jest zastosowanie ogrodzenia wykonanego wg indywidualnego projektu z użyciem jednego z kolorów występujących na placu zabaw; zaleca się miejscowe obsadzenie pnąciami, np. bluszczem	według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37, poza strefami bezpiecznymi dopuszcza się nawierzchnie betonowe
STREFA O DOMINUJĄCEJ FUNKCJI ROLNICZEJ	w przypadku potrzeby stworzenia przestrzeni zabawowej należy stosować wytyczne jak w strefie podleśnej	w przypadku potrzeby stworzenia przestrzeni zabawowej należy stosować drewno klejone i inne materiały naturalne, np. kamień (dopuszcza się stosowanie materiałów imitujących materiały naturalne), tworzywo sztuczne wysokiej jakości, oraz inne dobrane indywidualnie w oparciu o szczegółowe wytyczne	w przypadku potrzeby stworzenia przestrzeni zabawowej należy stosować wytyczne jak w strefie mieszkaniowej	w przypadku potrzeby stworzenia przestrzeni zabawowej według zaleceń ogólnych opisanych na stronach 35-37
STREFA PRZEMYSŁOWA	w przypadku potrzeby stworzenia przestrzeni zabawowej należy stosować wytyczne jak w strefie postoczniowej lub jak w strefie sąsiadującej			

* w przypadku stosowania standardowych elementów małej architektury: kolory oraz materiały określone zostaną w szczegółowych wytycznych opracowanych dla konkretnej lokalizacji

Gdański Zarząd Dróg i Zieleni

ul. Partyzantów 36
80-254 Gdańsk
www.gzdiz.gda.pl